

**ΜΕ ΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
ΜΕΤΑ ΤΟΝ COVID19
ΑΞΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΔΙΑΣΩΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ**

Μάιος 2020

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΣΥΝΟΠΤΙΚΑ ΟΙ ΒΑΣΙΚΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΓΣΕΒΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΠΕΙΩΝ ΤΗΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	4
1 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ - ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ –ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑ –ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	13
2 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ – ΑΝΑΣΧΕΣΗ ΔΙΟΓΚΩΣΗΣ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ	23
3 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ – ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	28
4 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ – ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ/ΣΥΓΚΡΑΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ - ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ	29
5 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ - ΑΜΒΛΥΝΣΗ ΤΟΥ ΨΗΦΙΑΚΟΥ ΧΑΣΜΑΤΟΣ.....	33
6 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ – ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΩΝ	37
7 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ - ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΥΓΕΙΑΣ	40
8 ^{ΟΣ} ΑΞΟΝΑΣ - ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ – ΕΠΑΝΑΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ	44

Εισαγωγή

Μόλις τα τελευταία 2 χρόνια οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις είχαν αρχίσει αργά αλλά σταθερά να ανακάμπτουν από την δεκαετή οικονομική κρίση. Δεν λησμονούμε ότι κατά την διάρκεια της κρίσης περισσότερες από 200.000 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις έκλεισαν με συνέπεια την απώλεια περισσότερων από 650.000 θέσεων απασχόλησης. Είναι επίσης γεγονός ότι η έξοδος από τα μνημόνια βρήκε την ελληνική οικονομία κατά 20% συρρικνωμένη σε σχέση με την έναρξη της κρίσης, και με σχεδόν διπλάσια ανεργία σε σχέση με το 2008.

Ο στόχος λοιπόν της δημοσιονομικής εξυγίανσης και σταθερότητας της ελληνικής οικονομίας επετεύχθη πληρώνοντας ένα πολύ βαρύ τίμημα, το μεγαλύτερο μέρος του οποίου πλήρωσαν οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και οι εργαζόμενοι σε αυτές.

Το ξέσπασμα της πανδημίας δημιούργησε μια νέα πολυ-επίπεδη κρίση οι επιπτώσεις της οποίας, παρόλο που δεν είναι ακόμα δυνατόν να υπολογιστούν σε όλο τους το εύρος, έχουν ήδη αφήσει το αποτύπωμα τους στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα.

Η κατά γενική ομολογία έγκαιρη αντίδραση της κυβέρνησης για λήψη εκτεταμένων περιοριστικών μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας έχει βοηθήσει την ελληνική κοινωνία και οικονομία να αποφύγουν τα χειρότερα των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης.

Ωστόσο ο τρόπος αντιμετώπισης της κρίσης προκαλεί σοβαρές επιπλοκές στην οικονομική και κοινωνική λειτουργία.

Στο πλαίσιο αυτό το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ διεξήγαγε το προηγούμενο διάστημα έρευνα προκειμένου να προσδιοριστούν οι σημαντικότερες επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που αποτελούν το 99% των επιχειρήσεων στην Ελλάδα και προσφέρουν το 80% των θέσεων απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα.

Με βάση την έρευνα αυτή δυο στοιχεία επισημάνθηκαν ως πιο σημαντικά σχετικά με την λειτουργία των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων. Το πρώτο αναδείκνυε την έλλειψη ρευστότητας ως το σημαντικότερο πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν οι 8 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων. Το δεύτερο ζήτημα, που συνδέεται σε ένα βαθμό με την αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος ρευστότητας, αφορούσε στην βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Από τα ευρήματα της έρευνας προέκυψε πως 1 στις 7 επιχειρήσεις ενδέχεται να διακόψουν την δραστηριότητα τους το επόμενο διάστημα.

Τα δυο αυτά στοιχεία καταδεικνύουν τις σοβαρές συνέπειες της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις και όπως είναι επόμενο επηρεάζουν και την αγορά εργασίας, που φαίνεται πως αλλάζει δραματικά.

Καθώς διανύουμε τις πρώτες μέρες της σταδιακής επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας σημαντικοί περιορισμοί έχουν τεθεί στον τρόπο λειτουργίας των επιχειρήσεων για την διασφάλιση της δημόσιας υγείας.

Οι επιχειρήσεις καλούνται να προσαρμοστούν μέσα σε ένα έκτακτο αλλά σε κάθε περίπτωση νέο ρυθμιστικό πλαίσιο λειτουργίας και σε μια αγορά στην οποία η υγειονομική κρίση έχει ήδη αφήσει το αποτύπωμα της με την εκτεταμένη μείωση των εισοδημάτων, τα προβλήματα ρευστότητας και τη μεταφορά υποχρεώσεων για το μέλλον.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020) εκτιμάται ότι το επόμενο διάστημα κινδυνεύουν να χαθούν 250.000 θέσεις απασχόλησης (αυτοαπασχολούμενοι, εργοδότες και εργαζόμενοι). Εάν σε αυτό συνυπολογιστεί και το πάγωμα των προσλήψεων λόγω της γενικότερης αβεβαιότητας που προκαλεί η πανδημία τότε το ενδεχόμενο εκτίναξης της ανεργίας σε ποσοστά αντίστοιχα με εκείνα που είχαν καταγραφεί κατά την πιο βαθιά περίοδο της πρόσφατης οικονομικής κρίσης (27%) και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρόνο είναι πολύ πιθανό.

Δημιουργούνται προϋποθέσεις για εκτεταμένη φτωχοποίηση του εργατικού δυναμικού της χώρας, διεύρυνσης των ανισοτήτων και διάρρηξης της κοινωνικής συνοχής.

Θα πρέπει μάλιστα να επισημανθεί ότι συγκρινόμενη με άλλες χώρες, κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οικονομική βοήθεια που πρόσφερε η Ελλάδα σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά προς ανακούφιση από τις επιπτώσεις των απαγορεύσεων που επιβλήθηκαν λόγω της πανδημίας, φαίνεται πως είναι σχετικά περιορισμένης έκτασης, ενώ από την άλλη μεριά η σύνθεση τους δημιουργεί προϋποθέσεις η αναμενόμενη ύφεση να διαρκέσει αρκετά περισσότερο από έναν χρόνο. Ειδικότερα τα μέτρα που έχει λάβει μέχρι σήμερα η κυβέρνηση συμπεριλαμβανομένων και αυτών που ανακοινώθηκαν πρόσφατα βασίζονται στην συντριπτική τους πλειοψηφία στην δανειοδότηση των επιχειρήσεων και στην μεταφορά φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων προς το μέλλον και πολύ λιγότερο σε άμεσες οικονομικές ενίσχυσης υπό την μορφή των επιχορηγήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι συγκρινόμενη με άλλες χώρες, κυρίως της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οικονομική βοήθεια που πρόσφερε η Ελλάδα σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά προς ανακούφιση από τις επιπτώσεις των απαγορεύσεων που επιβλήθηκαν λόγω της πανδημίας, φαίνεται πως είναι σχετικά περιορισμένης έκτασης. Για να έχουμε μια συγκρίσιμη εικόνα των οικονομικών μέτρων που εφαρμόστηκαν από την μια άκρη της Ευρώπης ως την άλλη πρέπει να πάμε ακόμη νωρίτερα, συγκεκριμένα στις 16 Απριλίου 2020. Με βάση εκείνα τα στοιχεία οι ενισχύσεις της Ελλάδας ήταν από τις πλέον συγκρατημένες. Ενδεικτικά, οι άμεσες δημοσιονομικές ενισχύσεις ανήλθαν σε 1,1% του ΑΕΠ, όταν στην Γαλλία και την Πορτογαλία ανήλθαν σε 2,4% και 2,5%, αντίστοιχα, ενώ στη Γερμανία έφτασαν το 10,1%

του ΑΕΠ! Η οικονομική επιβάρυνση που επισείουν οι παρατάσεις πληρωμών φορολογικών κι άλλων υποχρεώσεων στην Ελλάδα ανέρχεται σε 2% του ΑΕΠ, όταν στην Γαλλία, την Πορτογαλία, την Ιταλία και τη Γερμανία ανέρχονται σε: 9,4%, 11,1%, 13,2% και 14,6%! Εξ ίσου συντηρητικά ήταν και τα μέτρα που αφορούσαν τον τρίτο πυλώνα, την παροχή ρευστότητας και εγγυήσεις. Στην Ελλάδα ανήλθαν σε 0,5% του ΑΕΠ όταν σε Πορτογαλία, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία και Γερμανία ανήλθαν σε: 5,5%, 9,1%, 14%, 29,8% και 27,2% (Πηγή: Ινστιτούτο Bruegel). Οι φειδωλές κρατικές παρεμβάσεις στην Ελλάδα, από κοινού με το μεγάλο ειδικό βάρος του τουριστικού κλάδου στην χώρα μας, συνετέλεσαν ώστε η Ελλάδα με βάση τις πιο πρόσφατες εκτιμήσεις να είναι αντιμέτωπη το 2020 με την μεγαλύτερη ύφεση σε όλη την Ευρώπη, «ύψους» 9,7%, λίγα μόλις χρόνια μετά το προηγούμενο ρεκόρ ύφεσης που κατέγραψε έκτασης 26% του ΑΕΠ, λόγω των μνημονίων. Με βάση αυτά τα δεδομένα απαιτούνται να υιοθετηθούν πιο γενναία μέτρα στήριξης της πραγματικής οικονομίας, διαφορετικά κινδυνεύουμε να οδηγηθούμε σε μιαν ανυπολόγιστης μεγέθους καταστροφή. Η πρόσφατη πρόταση Μέρκελ – Μακρόν για την δημιουργία ταμείου ανάκαμψης που θα χορηγήσει ποσό ύψους 500 δισ. Ευρω υπό την μορφή επιδοτήσεων για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας κι ενώ αναμένεται η ανακοίνωση για το ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης, αποτελεί μια σχετικά ελπιδοφόρα είδηση, που ωστόσο θα πρέπει να μετουσιωθεί σε πράξη.

Με βάση τα προαναφερόμενα, για την ανάσχεση των πλέον δυσμενών επιπτώσεων από την υγειονομική κρίση η ΓΣΕΒΕΕ με το παρόν υπόμνημα καταθέτει προς την κυβέρνηση και τα πολιτικά κόμματα τους βασικούς άξονες πολιτικής που θεωρούμε ότι πρέπει να ακολουθηθούν ώστε η δύσκολη επαναφορά στην οικονομική και κοινωνική κανονικότητα να επιτευχθεί με τις λιγότερες δυνατές απώλειες.

Συνοπτικά οι βασικοί άξονες προτάσεων πολιτικής της ΓΣΕΒΕΕ για την αντιμετώπιση των συνεπειών της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις

1^{ος} Άξονας - Χρηματοδότηση –ρευστότητα –επενδύσεις

1. Υφιστάμενα εργαλεία παροχής ρευστότητας

- Καθολική εφαρμογή της δεύτερης φάσης του μέτρου της "Επιστρεπτέας Προκαταβολής" (ΕΠ) για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως νομικής μορφής και αριθμού εργαζομένων.
- Επαναπροσδιορισμός των κριτήριων ένταξης και αύξηση των κονδυλίων των προγραμμάτων δανειοδότησης με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (ΤΕΠΙΧ ΙΙ) ώστε να έχουν πρόσβαση στην χρηματοδότηση όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις, με απαγόρευση αναχρηματοδότησης δανείων.
- Επέκταση της επιδότησης των τόκων υφιστάμενων δανείων για όσο διαρκεί η υγειονομική κρίση, χωρίς ρήτρα απασχόλησης.

2. Επιχορηγήσεις έναντι δανείων

- Η έννοια της παροχής των επιχορηγήσεων θα πρέπει να αφορά όλα τα επίπεδα των αποδεκτών της, τόσο τα κράτη, όσο και τις επιχειρήσεις. Όσον αφορά την Ελλάδα, οι επιχορηγήσεις αποτελούν πρακτικά την μοναδική πηγή χρηματοδότησης την τρέχουσα περίοδο, ιδιαίτερα για την περίπτωση των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών, που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού. Για τις επιχειρήσεις αυτές, όπου η προσφυγή σε τραπεζικό δανεισμό είναι σχεδόν απαγορευτική, η σταδιακή επαναφορά στην κανονικότητα καθίσταται ακόμα πιο δύσκολη και συνιστά έναν σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα τους. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να εξεταστεί τουλάχιστον η δυνατότητα παράτασης των υφισταμένων προγραμμάτων επιδοτήσεων / οικονομικής ενίσχυσης προς τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση .

3. Πλήρης ενεργοποίηση του προγράμματος Δημοσίων επενδύσεων για την ώθηση στις επενδύσεις, την δημιουργία θέσεων εργασίας και την τόνωση της ζήτησης, με μεγαλύτερη συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

2^{ος} Άξονας – Ανάσχεση διόγκωσης του ιδιωτικού χρέους

1. Φορολογικές – ασφαλιστικές ρυθμίσεις

- Πάγωμα καταβολής ρυθμισμένων ληξιπρόθεσμων φορολογικών οφειλών τουλάχιστον μέχρι τις 31/12/2020 με αντίστοιχη επέκταση του συνολικού χρόνου αποπληρωμής και καταβολή από 1/1/2021, ως συνέχεια της τελευταίας ενήμερης καταβολής.
- Επέκταση της νέας πάγιας ρύθμισης οφειλών από 24 σε 48 δόσεις για τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την υγειονομική κρίση.

- Πάγωμα καταβολής ρυθμισμένων ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών τουλάχιστον μέχρι τις 31/12/2020 με αντίστοιχη επέκταση του συνολικού χρόνου αποπληρωμής και καταβολή από 1/1/2021 , ως συνέχεια της τελευταίας ενήμερης καταβολής. Εναλλακτικά αντί της επέκτασης του συνολικού χρόνου αποπληρωμής να δοθεί η δυνατότητα μεταφορά τους στο τέλος του ασφαλιστικού βίου είτε για εξαγορά τους είτε αφαίρεσης τους από τον ασφαλιστικό χρόνο του ασφαλισμένου.
- Επέκταση της πάγιας ρύθμισης οφειλών από 12 σε 36 δόσεις για τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την υγειονομική κρίση
- Αναστολή κάθε είδους εισπρακτικών και αναγκαστικών μέτρων από το ΚΕΑΟ για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση.

2. Ρυθμίσεις υποχρεώσεων προς Τρίτους και Τράπεζες

- Παράταση της αναστολής προθεσμίας πληρωμής αξιογράφων για τουλάχιστον άλλες 75 ημέρες με παράλληλη μέριμνα για τους κομιστές είτε με την παροχή της δυνατότητας προεξόφλησης του 80% των επιταγών από τις τράπεζες είτε μέσω της δυνατότητας χορήγησης άτοκων δανείων διευτούς διάρκειας προς τους εκδότες αποκλειστικά για την κάλυψη των αναφερόμενων υποχρεώσεων τους.
- Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής και παράταση της αναστολής καταβολής δόσεων τραπεζικών δανείων των επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την υγειονομική κρίση τουλάχιστον μέχρι τις 30/9/2020.
- Προσαρμογή - μείωση των τραπεζικών προμηθειών (ηλεκτρονικές συναλλαγές, χρεώσεις, έξοδα κίνησης στο e-banking , πληρωμών προς ΔΕΚΟ κλπ) στις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί.
- Παράταση της μείωσης των μισθωμάτων των επιχειρήσεων μέχρι τις 31/12/2020 με ανάλογη επέκταση των υφιστάμενων ρυθμίσεων υπέρ των ιδιοκτών.

3. Ρυθμίσεις προς ΟΤΑ

- Κατάργηση του τέλους 0,5% επί των ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων.
- Μείωση κατά 50% των πάσης φύσεως δημοτικών τελών (κατάληψης κοινόχρηστων χώρων, φωτισμού, καθαριότητας κλπ) από την επαναλειτουργία των επιχειρήσεων και μέχρι 31/12/2020
- Μείωση κατά τουλάχιστον 50% των πάσης φύσεως μισθωμάτων από τους ΟΤΑ, Δημόσιο, ΝΠΔΔ, για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση.
- Δυνατότητα νέων ευνοϊκών ρυθμίσεων οφειλών προς ΟΤΑ που θα δημιουργηθούν λόγω της υγειονομικής κρίσης.

4. Προστασία δανειοληπτών - οφειλετών

- Αναστολή πλειστηριασμών για την προστασία της πρώτης κατοικίας και της επαγγελματικής στέγης για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση και ουσιαστικός κοινωνικός διάλογος για το νέο πτωχευτικό δίκαιο και την προστασία της πρώτης κατοικίας.
- Άρση της δυνατότητας των ιδιωτικών εταιρειών παροχής ενέργειας να προβαίνουν σε διακοπή της ηλεκτροδότησης επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την υγειονομική κρίση.

5. Οριζόντια μέτρα

- Στην περίπτωση που σε κάποια επιχείρηση εμφανιστεί κρούσμα κορονοϊού θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για άμεση ενεργοποίηση του πλέγματος προστασίας για τις περιπτώσεις αυτές όπως πχ αναστολή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων.

3^{ος} Άξονας – Φορολογικά ζητήματα

- Άμεση θεσμοθέτηση ειδικού ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού. Τα έσοδα μιας επιχείρησης δεν αποτελούν καθαρά κέρδη, αλλά προορίζονται για να καλύπτουν σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων και της καθημερινής λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. τρέχουσες ασφαλιστικές εισφορές εργαζομένων και εργοδότη, τρέχουσες οφειλές προς εφορία, μισθοδοσία, οφειλές προς προμηθευτές, κόστος ενέργειας και μετακινήσεων, δανειακές υποχρεώσεις της εταιρείας, διάφορα άλλα τέλη κ.α). Η δέσμευση ενός λογαριασμού σημαίνει σε μεγάλο βαθμό διακοπή της ρευστότητας της επιχείρησης με αποτέλεσμα να επηρεάζεται ολόκληρη η αλυσίδα κάλυψης των υποχρεώσεων με προφανείς επιπτώσεις στην παραγωγή και στο εμπόριο. Πρόκειται για μια de facto κατάσταση κλεισίματος μιας επιχείρησης. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η ΓΣΕΒΕΕ υπογραμμίζει για μια ακόμη φορά την ανάγκη θεσμοθέτησης ενός μοναδικού ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού, ο οποίος θα εξυπηρετεί όλες τις οικονομικές λειτουργίες της επιχείρησης.
- Μείωση ΦΠΑ στην εστίαση στο 6% και επαναφορά μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά.
- Κατάργηση του φόρου πολυτελείας στους μεταποιητικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας (πχ αργυροχρυσόχρεια – γουναρικά).
- Κατάργηση της προκαταβολής φόρου για το οικονομικό έτος 2020 (αφορά εισοδήματα 2019).
- Κατάργηση τέλους επιτηδεύματος.
- Παράταση προθεσμίας αντικατάστασης φορολογικών ταμειακών μηχανών έως 31/12/20.
- Μείωση συντελεστή φορολόγησης των εταιριών στο 20% για τα το τρέχον φορολογικό έτος.
- Έναρξη εφαρμογής της νέας κατώτατης φορολογικής κλίμακας (9%) για τις ατομικές επιχειρήσεις και τους ελευθέρους επαγγελματίες από το οικονομικό έτος 2020 (εισοδήματα 2019).

- Επαναφορά του αφορολόγητου ορίου για τους Επαγγελματίες, Βιοτέχνες και Εμπόρους , στο πλαίσιο της ισονομίας.
- Κατάργηση του συμπληρωματικού φόρου ΕΝΦΙΑ των επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων για τα ιδιοχρησιμοποιούμενα επαγγελματικά ακίνητα.
- Αύξηση του μέγιστου ύψους κύκλου εργασιών για τους μη υπόχρεους υποβολής ΦΠΑ στα 30.000 €.

4ος Άξονας – Απασχόληση/Συγκράτηση ανεργίας - Ασφαλιστικά ζητήματα

- Το πρόγραμμα SURE θα πρέπει να συμπεριλάβει και τους αυτοαπασχολούμενους που ήδη καταγράφουν σοβαρή απώλεια των εισοδημάτων τους.
- Επειδή φαίνεται ότι η πανδημία προκαλεί εκτεταμένες αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, οι ενεργητικές πολιτικές λαμβάνουν άμεση και επείγουσα ανάγκη ανακατεύθυνσης, διεύρυνσης και προσαρμογής τους στις νέες εξελίξεις. Αυτό καταρχήν απαιτεί την επέκταση του πεδίου εφαρμογής, ώστε εκτός από τις ομάδες-στόχους (νέοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι κλπ) να συμπεριληφθούν και όλες οι κατηγορίες απασχολούμενων που θα πληγούν από την υγειονομική κρίση. Στο πλαίσιο αυτό τόσο για την συγκράτηση της ανεργίας όσο και για την κάλυψη της απώλειας των εισοδημάτων θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα σε σχετικά προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης όπως:
  - Προγράμματα κοινωφελούς εργασίας. Στο κείμενο πολιτικής οι αναφορές που γίνονται για περιορισμό των προγραμμάτων αυτών θα πρέπει να απαλειφθούν.
  - Προγράμματα επιδότησης επιχειρήσεων για διατήρηση των θέσεων εργασίας.
  - Προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.

Για τα παραπάνω είναι απαραίτητη η αναδιαμόρφωση του Στρατηγικού Πλαισίου για τον ανασχεδιασμό των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης, ώστε να καταρτιστεί ένας αποτελεσματικός οδικός χάρτης ανάσχεσης των επιπτώσεων από την πανδημία.

- Προγράμματα επιδότησης κατά 50% των εργοδοτικών εισφορών των επιχειρήσεων τουλάχιστον μέχρι 31/12/20.
- Προγράμματα επιδότησης κατά 25% των ασφαλιστικών εισφορών των μη μισθωτών
- Δυνατότητα εκ νέου επιλογή, για όλους τους ΕΒΕ, ασφαλιστικής κατηγορίας βάσει του Ν. 4670/20.
- Χορήγηση ασφαλιστικής ικανότητας σε όλους τους ενεργούς ΕΒΕ στους οποίους έχει διακοπεί λόγω οφειλών.

5^{ος} Άξονας - Αμβλυνση του ψηφιακού χάσματος

Προς την ανάγκη διαμόρφωσης ενός νέου πλαισίου πολιτικών ψηφιακής προσαρμογής και ανάπτυξης, με διακριτή και ειδικότερη στόχευση στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στους τομείς χαμηλής και μέσης τεχνολογικής έντασης, όπου παρατηρείται η σημαντικότερη υστέρηση, προτείνεται άμεσα η προώθηση ενεργειών όπως:

- Συγκρότηση Ταμείου Ψηφιακής Οικονομίας για τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις (μέσω μεικτών σχημάτων χρηματοδότησης συμπεριλαμβανομένου του ΕΣΠΑ) που θα υποστηρίξει, μέσω στοχευμένων πολυ-επίπεδων εμβληματικών δράσεων ψηφιακής ανάπτυξης (π.χ. κοινές ψηφιακές υποδομές, διευκόλυνση υιοθέτησης εφαρμογών, σχεδιασμός και υλοποίηση προσαρμοσμένων συνεργατικών έργων), την τάχιστη προσαρμογή και τον ψηφιακό μετασχηματισμό συγκεκριμένων κλάδων (π.χ. λιανεμπόριο, εστίαση, τουρισμός και μικρά καταλύματα, υπηρεσίες, αγροδιατροφή).
- Εκπόνηση ενός στοχευμένου και «βασικού πολύ-επίπεδου πακέτου ψηφιακής μετάβασης για πολύ μικρές επιχειρήσεις» (π.χ. κουπόνια τεχνολογίας), ειδικά για τη μη-τεχνολογικές εταιρείες (χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης), σε κρίσιμες και βασικές κατηγορίες ψηφιακού εκσυγχρονισμού τόσο σε επίπεδο εγκατάστασης και αναβάθμισης βασικού εξοπλισμού και λειτουργιών (π.χ. λογισμικό, συστημάτων παραγγελιοληψίας και προμηθειών, διαδικτυακής προβολής, πρόσβαση σε σύγχρονες υπολογιστικές υποδομές κ.α.), όσο και σε επίπεδο διεύρυνσης της παραγωγικής και εμπορικής δυναμικότητας μέσω της περαιτέρω ψηφιοποίησης διεργασιών, δραστηριοτήτων, προϊόντων/υπηρεσιών, επιχειρηματικού μοντέλου και ψηφιακών δεξιοτήτων.
- Εκπόνηση ειδικών προγραμμάτων στοχευμένων «μικροπιστώσεων ψηφιοποίησης», με σκοπό τη διευκόλυνση των διαδικασιών και ενεργειών ψηφιοποίησης, με διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις ανάγκες επιμέρους τομέων εμπορίου, υπηρεσιών και μεταποίησης.
- Εκπόνηση ειδικών συνεργατικών έργων, με έμφαση σε αναδυόμενες συστάδες ψηφιακών τεχνολογιών και με προσανατολισμό στην ψηφιακή και τεχνολογική προσαρμογή και αναβάθμιση ευρύτερων τομέων της οικονομίας συμπεριλαμβανομένων κλάδων χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης (π.χ. κατασκευές, τουρισμός, μεταποίηση, χειροτεχνία-δημιουργική οικονομία, εμπόριο, υπηρεσίες).
- Διαμόρφωση σύγχρονων πολυ-χώρων καινοτομίας και ψηφιακών κόμβων για μη τεχνολογικές επιχειρήσεις (digital hubs for non-tech SMEs) που θα περιλαμβάνουν υποδομές εκπαίδευσης/κατάρτισης, επίδειξης και πιλοτικής χρήσης νέων ψηφιακών τεχνολογιών και θα παρέχουν πρόσβαση σε τεχνολογικές υποδομές και εργαλεία για πολύ μικρές μη-τεχνολογικές (χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης) επιχειρήσεις.

- Προώθηση δράσεων οικοδόμησης δικτύων ψηφιακής συνεργασίας μικρών επιχειρήσεων (digital co-operatives) σε επίπεδο ψηφιακού μετασχηματισμού και ειδικότερα θέματα κοινών ψηφιακών συστημάτων καθώς και κοινών ηλεκτρονικών προμηθειών, ηλεκτρονικών παραγγελιών και διάθεσης προϊόντων ή/και υπηρεσιών (π.χ. κοινές ψηφιακές πλατφόρμες διασύνδεσης, πρόσβαση σε διαμοιρασμένες ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες).
- Εκπόνηση ειδικών εργαλείων και στοχευμένων δράσεων αναβάθμισης των ψηφιακών δεξιοτήτων σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων, με έμφαση σε θέματα σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων που κρίνονται αναγκαία για την ψηφιακή ανάπτυξη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της «4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης» (4BE) αλλά και επικέντρωση σε νέες ψηφιακές δεξιότητες (π.χ. ηλεκτρονικές παραγγελίες, τηλεργασία).
- Φορολογικά κίνητρα για ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών και επενδύσεις σε υιοθέτηση και ενσωμάτωση νέων ψηφιακών εφαρμογών (π.χ. αφορολόγητο αποθεματικό, συμψηφισμός με προκαταβολή φόρου, υπερ-αποσβέσεις).

Ο σχεδιασμός σύγχρονων πολιτικών ψηφιακής ανάπτυξης για τις μικρές επιχειρήσεις καλείται να συμπεριλάβει στοιχεία άμεσης παρέμβασης αλλά και μακροπρόθεσμης προοπτικής ως προς την αναγκαία ψηφιακή αναβάθμιση των πολύ μικρών επιχειρήσεων στην αναδύομενη ψηφιακή πραγματικότητα και εν μέσω των εντεινόμενων προκλήσεων της μετα-πανδημικής εποχής.

6ος Άξονας – Προώθηση των συνεργατικών σχηματισμών

- **Άμεση και στοχευμένη επίλυση των θεσμικών, ρυθμιστικών και φορολογικών εμποδίων**, με σκοπό τη διευκόλυνση διαδικασιών ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων.
- **Φορολογικά και οικονομικά κίνητρα** που να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή σε συνεργατικούς σχηματισμούς καθώς και τη σύσταση νέων συνεργατικών σχημάτων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας τους.
- **Δημιουργία ενός Καταλύτη Συνεργατικότητας (Clusters' Catalyst)** για την προώθηση στοχευμένων δράσεων ανάπτυξης αλυσίδων αξίας μεταξύ μικρών επιχειρήσεων υπό το τρίπτυχο «*συντονισμένες προμήθειες-συντονισμένη παραγωγή-συντονισμένη διάθεση*» καθώς και την υποστήριξη σε ειδικές θεματικές κατηγορίες (π.χ. καινοτομία συσκευασίας) και την καθοδήγηση ως προς τη διείδυση σε νέες αγορές και ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα διανομής προϊόντων.
- **Ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των υφιστάμενων σχημάτων συνεργασίας** ως προς την επιχειρηματική τους ανάπτυξη αλλά και την σύσταση και ανάπτυξη νεοφυών σχημάτων συνεργασίας με έμφαση στην αναζωογόνηση παραδοσιακών κλάδων που μπορούν να

αναπτύξουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (π.χ. αγροδιατροφή και νέα προϊόντα, παραδοσιακά υφάσματα και ενδύματα προστιθέμενης αξίας, χειροτεχνία και δημιουργική οικονομία).

- **Στοχευμένες δράσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για συνεργατικά σχήματα,** με σκοπό τη διευκόλυνση συνεργατικών επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, εξοπλισμό πληροφορικής και επικοινωνιών καθώς και την υιοθέτηση σύγχρονων παραγωγικών διαδικασιών που θα οδηγήσουν σε βελτιωμένα προϊόντα και υπηρεσίες (π.χ. παραγωγή τυποποιημένων, πιστοποιημένων και εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών).

7^{ος} Άξονας - Ενίσχυση του συστήματος υγείας

- Ουσιαστική και σταθερή ενίσχυση του ΕΣΥ σε πόρους, ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνική υποδομή
- Συμπληρωματική κάλυψη των ανασφάλιστων (δικαιούχοι του ν. 4368/2016) με παροχές που προβλέπονται στον Ενιαίο Κανονισμό Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ) του ΕΟΠΥΥ, δηλαδή υγειονομικό υλικό και αναλώσιμα για χρόνιες ασθένειες, φυσικοθεραπείες-αποκατάσταση, σκευάσματα ειδικής διατροφής, ειδική αγωγή κλπ.
- Ανάπτυξη και ολοκλήρωση του θεσμού του οικογενειακού γιατρού και των Τοπικών Μονάδων Υγείας (ΤΟΜΥ) - Οργανική ένταξη των ΤΟΜΥ στο ΕΣΥ. Το πρώτο βήμα της μεταρρύθμισης στην ΠΦΥ ήταν η ανάπτυξη 127 ΤΟΜΥ σε αστικές περιοχές όλης της χώρας/ Η ολοκλήρωση αυτής παρέμβασης και η καθολική κάλυψη του πληθυσμού είναι εθνική προτεραιότητα.
- Ανάπτυξη Κινητών Ομάδων Υγείας (ΚΟΜΥ) για την παροχή υπηρεσιών ΠΦΥ και κατ' οίκον φροντίδας σε πληθυσμούς με δυσκολίες πρόσβασης στις δημόσιες δομές, ειδικά στις άγονες και νησιωτικές περιοχές
- Ανάπτυξη νέων υπηρεσιών του ΕΣΥ σε τομείς όπου μέχρι σήμερα η παρουσία του ήταν υποτυπώδης έως ανύπαρκτη, όπως η αποκατάσταση, η γηριατρική φροντίδα, η οδοντιατρική και οδοντοπροσθετική φροντίδα κ.α.
- Πρόβλεψη για σταδιακή μείωση της συμμετοχής των ασθενών στο κόστος φαρμάκων, ξεκινώντας από την εισαγωγή κριτηρίων που σχετίζονται με την χρονιότητα της νόσου ή την οικονομική δυνατότητα του ασθενή.

8^{ος} Άξονας - Κατάρτιση – επανακατάρτιση επιχειρήσεων και εργαζομένων

1. Επαγγελματική εκπαίδευση

- Περαιτέρω ενίσχυση και υποστήριξη των ΕΠΑΛ με αύξηση των διαθέσιμων πόρων ιδίως για τον εκσυγχρονισμό και τη δημιουργία νέων εργαστηρίων πρακτικής άσκησης.
- Επισκόπηση, αξιολόγηση και βελτίωση, εάν και όπου χρειάζεται, των εφαρμογών του Έτους μαθητείας ΕΠΑΛ. Προσδιορισμός του ρόλου των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και σχεδιασμός πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση και διευκόλυνση μικρών επιχειρήσεων να συμμετάσχουν στον θεσμό, προσφέροντας ποιοτικές θέσεις μαθητείας.
- Ενίσχυση -και όχι περαιτέρω υποβάθμιση- των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ που αποτελούν το μόνο παράδειγμα αυθεντικά δυικού συστήματος μαθητείας, με καλές προοπτικές απασχόλησης στην αγορά εργασίας.
- Ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην διαμόρφωση των προγραμμάτων μαθητείας.

2. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση

- Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών καθώς και των εργαστηριακών υποδομών των ΙΕΚ.
- Ρύθμιση των εκκρεμών θεμάτων βμηνης μαθητείας – πρακτικής άσκησης και επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των ΙΕΚ
- Δημιουργία υπομητρώου εκπαιδευτών ΙΕΚ στο Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΟΠΠΕΠ.

3. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (ΣΕΚ)

- Επικαιροποίηση της μεθοδολογίας εκπόνησης των επαγγελματικών περιγραμμάτων μέσω συνεργασίας των κοινωνικών εταίρων και του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλη εκπόνηση νέων, καθώς και εκσυγχρονισμός, υφιστάμενων επαγγελματικών περιγραμμάτων.
- Ανάπτυξη πλαισίου προδιαγραφών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πιστοποίηση αυτών από τον ΕΟΠΠΕΠ μαζί με το επαγγελματικό περίγραμμα.
- Δημιουργία αποθετηρίου διαθέσιμου και ελεύθερα αξιοποιήσιμου εκπαιδευτικού περιεχομένου και υλικών.
- Υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας των διαδικασιών σχεδιασμού, παρακολούθησης, υλοποίησης και αξιολόγησης των ενεργειών κατάρτισης με αφετηρία την εκπόνηση σύγχρονου και ολοκληρωμένου συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης ενεργειών κατάρτισης.
- Ενιαίο μητρώο εκπαιδευτών ενηλίκων (με ειδικά υπομητρώα εάν και όπου χρειάζεται) που θα περιλαμβάνει και θα καλύπτει όλους του φορείς που υλοποιούν δράσεις αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις. Συνεχής εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων.

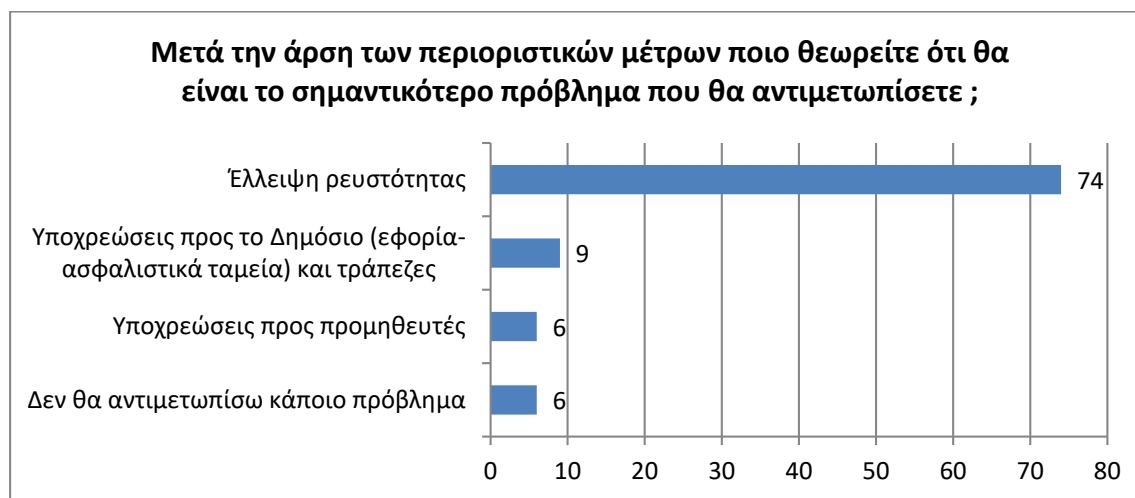
- Νέο πλαίσιο αδειοδότησης, παρακολούθησης και ελέγχου των παρόχων κατάρτισης (ΚΔΒΜ) με έμφαση στις ποιοτικές προϋποθέσεις λειτουργίας και υλοποίησης των δράσεων κατάρτισης.
  - Νέο ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για τις δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού. Ενίσχυση των δομών και δράσεων επαγγελματικής συμβουλευτικής στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.
  - Ρύθμιση των θεμάτων πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων εκ μέρους του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλα συνεργασία με το ΕΣΥΔ του Υπ. Οικονομίας για ολοκληρωμένη διευθέτηση των θεμάτων πιστοποίησης. Έλεγχος σκοπιμότητας και εξορθολογισμός των διαθέσιμων πιστοποιήσεων. Ειδικότερα, άμεση θεσμοθέτηση της πιστοποίησης των αποφοίτων των ΚΔΒΜ (επαγγελματίες και εργαζόμενοι που επιδιώκουν να λάβουν Βεβαίωση Επάρκειας) από τον ΕΟΠΠΕΠ.
  - Εξορθολογισμός των οικονομικών διαστάσεων και παραμέτρων της ΣΕΚ.
  - Αξιοποίηση του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών Δεξιοτήτων και Επαγγελμάτων με σκοπό την όσο το δυνατόν πληρέστερη και τακτικότερη πληροφόρηση των μονάδων επαγγελματικού προσανατολισμού και των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της αρχικής και της συνεχιζόμενης κατάρτισης για τις ανάγκες των κλάδων της οικονομίας σε νέα επαγγέλματα και δεξιότητες.
  - Επανεξέταση του τρόπου σχεδιασμού, ανάθεσης στους παρόχους κατάρτισης και υλοποίησης – παρακολούθησης – αξιολόγησης των δράσεων ΣΕΚ. Αντιμετώπιση της διοικητικής πολυπλοκότητας και γραφειοκρατίας κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης.
  - Επανένταξη των αυτοαπασχολούμενων στις ωφελούμενες ομάδες του οικονομικά ενεργού πληθυσμού που συμμετέχουν στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ΣΕΚ.
  - Ελεγχόμενη αλλά και αποφασιστικά διευρυμένη αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών μέσων και ψηφιακών εφαρμογών μάθησης – κατάλληλες και ποιοτικές εφαρμογές εξ αποστάσεως κατάρτισης με τη χρήση ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης διαδικασιών μάθησης.
- 4. Γενική εκπαίδευση ενηλίκων**
- Σχεδιασμός δράσεων και εξασφάλιση πόρων για εκτεταμένες και διαρκείς πρωτοβουλίες γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων με στόχο την αναβάθμιση γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω κατάρτισης του γενικού πληθυσμού (ειδικά των μειονεκτουσών ομάδων και των ατόμων χαμηλού και μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου).

1^{ος} Άξονας - Χρηματοδότηση –ρευστότητα –επενδύσεις

A. Χρηματοδότηση - ρευστότητα

Η πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση αποτελεί ένα διαχρονικό και διαρθρωτικό πρόβλημα για τις μικρές επιχειρήσεις, το οποίο έχει μεν ενταθεί στα χρόνια της κρίσης, υπήρχε όμως ως σημαντικό πρόβλημα και πριν την εκδήλωσή της. Σε όλες τις έρευνες κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, ανεξάρτητα από την οικονομική συγκυρία και τα ποσοστά αισιοδοξίας-απαισιοδοξίας, προκύπτει σταθερά μια αναφορά (άνω του 70%) αρνητικών επιδόσεων σχετικά με τη ρευστότητα των επιχειρήσεων. Η εικόνα αυτή επιβεβαιώνεται και από τις εξαμηνιαίες έρευνες γνώμης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, όπου η χώρα μας κατατάσσεται σταθερά πρώτη στο χρηματοδοτικό κενό, καθ' όλη τη διάρκεια που πραγματοποιείται η έρευνα (από το 2009 ως και σήμερα). Η πρωτοφανής υγειονομική κρίση που βιώνουμε έχει αναδείξει ως μείζον ζήτημα το πρόβλημα ρευστότητας ιδίως για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Σύμφωνα με έκτακτη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020) το σημαντικότερο πρόβλημα που θεωρούν ότι θα αντιμετωπίσουν περισσότερες από 7 στις 10 επιχειρήσεις (74%) (Γράφημα 1) μετά την άρση των περιοριστικών μέτρων είναι η έλλειψη ρευστότητας. Το στοιχείο αυτό προσδιορίζει και το πεδίο παρέμβασης ώστε οι επιχειρήσεις να σταθούν «όρθιες» κατά την σταδιακή επανεκκίνηση της ελληνικής οικονομίας. Ωστόσο δεν αρκεί μόνο ο εντοπισμός του προβλήματος αλλά και η υιοθέτηση των κατάλληλων μέτρων για την αντιμετώπιση του.

Γράφημα 1

Στο γενικό πλαίσιο σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα δημοσιεύματα, το παγκόσμιο ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 3,9% το 2020, η μεγαλύτερη μείωση στην μεταπολεμική περίοδο, ενώ οι προβλέψεις μιλούν για -7% στην Ευρωζώνη. Σε αυτές τις εξαιρετικές συνθήκες, και λαμβάνοντας υπόψη τα ήδη επιβαρυνόμενα δημοσιονομικά μεγέθη αρκετών κρατών μελών της ΕΕ, έχουν κατατεθεί διάφορες προτάσεις, πολλές από τις οποίες ωστόσο κινούνται στο πλαίσιο των συνηθισμένων προτάσεων αντιμετώπισης κρίσεων που έχουμε δει στο παρελθόν.

Η τρέχουσα κρίση ωστόσο ενέχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Δεν έχει τις ρίζες της σε λάθος επιλογές οικονομικού περιεχομένου, εκδηλώθηκε ταχύτατα χωρίς τη δυνατότητα των κρατών να προλάβουν να οργανωθούν για να την αντιμετωπίσουν, επέφερε εξαιρετικά σύντομα τεράστια προβλήματα στην άσκηση οικονομικής δραστηριότητας, είναι παγκόσμια, και τέλος δεν είναι ακόμα σίγουρο πότε τα (μη οικονομικά) αίτια που την προκαλούν θα αντιμετωπιστούν με επιτυχία.

Εξαιρετικές κρίσεις με τέτοια χαρακτηριστικά, θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με εξαιρετικά μέτρα.

Στο πλαίσιο αυτό, η πρόταση της παροχής επιχορηγήσεων αντί νέων δανείων φαίνεται ως η πιο ενδεδειγμένη λύση, καθώς δεν επιβαρύνει οικονομικά μεγέθη (είτε τα δημοσιονομικά των κρατών, είτε τα αντίστοιχα της χρηματοοικονομικής μόχλευσης των επιχειρήσεων), ενώ ταυτόχρονα στοχεύει στην διατήρηση των επιπέδων της οικονομικής δραστηριότητας όσο η κρίση διαρκεί, χωρίς να καταστρέφεται δηλαδή ο παραγωγικός ιστός της οικονομίας.

Η έκτακτη λύση των επιχορηγήσεων δεν θα είναι ευεργετική μόνο στον βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, αλλά και μακροπρόθεσμα για τα κράτη μέλη της ΕΕ. Διότι αν τελικά επιλεγθεί ο δρόμος του δανεισμού, η επόμενη μέρα της «κανονικότητας» στην Ευρώπη θα βρει πολλά (και όχι μόνο ένα...) κράτη μέλη με υπερβολικά μεγέθη δανεισμού, κατάσταση η οποία θα επιφέρει ιδιαίτερα έντονες τριβές στο εσωτερικό της Ένωσης, με ακόμα μεγαλύτερη την πιθανότητα τριγμών στην συνοχή της.

Η έννοια της παροχής των επιχορηγήσεων θα πρέπει να αφορά όλα τα επίπεδα των αποδεκτών της, τόσο τα κράτη, όσο και τις επιχειρήσεις. Όσον αφορά την Ελλάδα, **οι επιχορηγήσεις αποτελούν πρακτικά την μοναδική πηγή χρηματοδότησης την τρέχουσα περίοδο, ιδιαίτερα για την περίπτωση των μικρών επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών, που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού.** Η συντριπτική πλειοψηφία των μικρών επιχειρηματιών είναι αναγκασμένοι να μην λειτουργούν, ή έστω να λειτουργούν με σημαντικές μειώσεις στον κύκλο εργασιών τους, με αποτέλεσμα να έχουν μηδενικά ή ελάχιστα έσοδα κατά τη διάρκεια της κρίσης, ενώ η προσφυγή σε τραπεζικό δανεισμό είναι σχεδόν απαγορευτική. Ακόμα και στη μεταβατική περίοδο της σταδιακής επιστροφής στην κανονικότητα, οι μικρές επιχειρήσεις και οι ελεύθεροι επαγγελματίες θα αργήσουν να φθάσουν στα προ κρίσης επίπεδα κύκλου εργασιών.

Με βάση αυτά, η ΓΣΕΒΕΕ προτείνει τα εξής:

1. Υφιστάμενα εργαλεία παροχής ρευστότητας

- Καθολική εφαρμογή της δεύτερης φάσης του μέτρου της "Επιστρεπτέας Προκαταβολής" (ΕΠ) για όλες τις επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως νομικής μορφής και αριθμού εργαζομένων.
- Επαναπροσδιορισμός των κριτήριων ένταξης και αύξηση των κονδυλίων των προγραμμάτων δανειοδότησης με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (ΤΕΠΙΧ II) ώστε να έχουν πρόσβαση στην

χρηματοδότηση όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις, με απαγόρευση αναχρηματοδότησης δανείων.

- Επέκταση της επιδότησης των τόκων υφιστάμενων δανείων για όσο διαρκεί η υγειονομική κρίση, χωρίς ρήτρα απασχόλησης.

2. Επιχορηγήσεις έναντι δανείων

- Οι επιχορηγήσεις αποτελούν πρακτικά την μοναδική πηγή χρηματοδότησης την τρέχουσα περίοδο, ιδιαίτερα για την περίπτωση των πολύ μικρών επιχειρήσεων και των ελεύθερων επαγγελματιών, που πλήττονται από την κρίση του κορωνοϊού. Για τις επιχειρήσεις αυτές, όπου η προσφυγή σε τραπεζικό δανεισμό είναι σχεδόν απαγορευτική, η σταδιακή επαναφορά στην κανονικότητα καθίσταται ακόμα πιο δύσκολη και συνιστά έναν σημαντικό παράγοντα για την βιωσιμότητα τους. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να εξεταστεί τουλάχιστον η δυνατότητα παράτασης των υφισταμένων προγραμμάτων επιδοτήσεων / οικονομικής ενίσχυσης προς τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και τους ελεύθερους επαγγελματίες που επλήγησαν από την υγειονομική κρίση .

Δημόσιες Επενδύσεις

Τα έτη 2018 και 2019 παρότι είχε προβλεφθεί αύξηση του ΠΔΕ στα 6,75 δισ. ευρώ (κι αυτό το ποσό είχε αναγραφεί στους προϋπολογισμούς που ψηφίσθηκαν στην Ελληνική Βουλή) οι πραγματοποιήσεις υπολείπονταν σημαντικά: 6,237 και 6,150 δισ. ευρώ αντίστοιχα. Οι αναθεωρήσεις προς τα κάτω του ΠΔΕ που σημειώνονται κάθε χρόνο εξυπηρετούν την επίτευξη των στόχων πρωτογενών πλεονασμάτων στο ύψος του 3,5% του ΑΕΠ, που έχουν προβλεφθεί στο πλαίσιο της ενισχυμένης μεταμνημονιακής εποπτείας. Δοθείσης της ισχυρής παράδοσης και η πρόβλεψη της τάξης των 6,75 δισ. ευρώ για το 2020, ήταν εξαιρετικά αμφίβολο αν θα υλοποιούνταν ακόμη και αν δεν υπήρχαν τα έκτακτα γεγονότα της πανδημίας (Πίνακας 1).

Πίνακας 1

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ποσά σε δισ. ευρώ)			
Έτος	Εθνικό σκέλος	Συγχρηματοδότηση	Σύνολο
1993	0,676	1,462	2,138
1994	0,927	1,442	2,369
1995	1,469	1,553	3,022
1996	1,147	2,067	3,214
1997	1,602	3,167	4,769

1998	1,497	4,012	5,509
1999	1,863	4,740	6,603
2000	2,109	5,312	7,421
2001	2,590	5,252	7,842
2002	3,131	3,883	7,014
2003	3,980	4,620	8,600
2004	3,950	5,300	9,250
2005	2,550	5,150	7,700
2006	2,600	5,500	8,100
2007	2,600	6,100	8,700
2008	2,650	7,000	9,650
2009	2,455	7,133	9,588
2010	2,218	6,236	8,454
2011	1,885	4,722	6,607
2012	1,412	4,710	6,122
2013	0,783	5,867	6,650
2014	0,710	5,882	6,592
2015	0,681	5,725	6,406
2016	0,833	5,454	6,287
2017	1,327	4,623	5,950
2018	2,638	3,599	6,237
2019	0,800	5,350	6,150
2020	0,750	6,000	6,750
<i>Πηγή: Κρατικοί προϋπολογισμοί</i>			

Ειδικά ωστόσο το τελευταίο τρίμηνο του 2019 οι περικοπές που έγιναν στο ΠΔΕ επέδρασαν αρνητικά στους ρυθμούς μεγέθυνσης της ελληνικής οικονομίας, αποθαρρύνοντας και τις ιδιωτικές επενδύσεις, με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί μια εντελώς ασυνήθιστη για την τελευταία τριετία μείωση του προϊόντος, της τάξης του 0,6% (Πίνακας 2).

Πίνακας 2

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία) σε εκ. ευρώ

		Αλυσωτοί δείκτες όγκου			
		Έτος αναφοράς 2010	γ-ο-γ %*	Σε τρέχουσες τιμές	γ-ο-γ %*
2017	I	42633	-0,2%	40813	1,5%
	II	47263	1,5%	45424	1,7%
	III	50257	2,4%	48497	3,1%
	IV	47044	2,1%	45483	2,1%
2018	I	43605	2,3%	41926	2,7%
	II	47924	1,4%	46287	1,9%
	III	51477	2,4%	50074	3,3%
	IV	47812	1,6%	46427	2,1%
2019	I	43970	0,8%	42592	1,6%
	II	49349	3,0%	47787	3,2%
	III	52996	3,0%	50925	1,7%
	IV	48072	0,5%	46153	-0,6%

*Ποσοστιαία μεταβολή ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Πηγή ΕΛΣΤΑΤ

Ωστόσο, όλα τα τελευταία χρόνια το ΠΔΕ, όπως αποτιμάται με τη λήξη κάθε οικονομικού έτους στη βάση των εκταμιεύσεων, υπολείπεται συστηματικά των ποσών που εγγράφονται στον κρατικό προϋπολογισμό και ανακοινώνονται δημόσια με αφορμή την κατάθεση και ψήφιση του. Ειδικότερα, τα έτη 2012-2017 κατά μέσο όρο δαπανήθηκε το 83% των ποσών που είχαν προϋπολογιστεί στα υπουργεία συνολικού ύψους

38,008 δισ. ευρώ. Ένα ποσό επομένως ύψους 6,461 δισ. ευρώ, ίδιου ύψους με το ΠΔΕ ενός έτους, ουδέποτε εκταμιεύθηκε.

Ζητούμενο επομένως είναι οι εκταμιεύσεις να αντιστοιχούν στο ύψος του ΠΔΕ και οι πιστώσεις κάθε κωδικού να αντιστοιχούν στον αρχικό σχεδιασμό. Η ανάγκη συνεπούς εφαρμογής του ΠΔΕ, πέραν των προφανών που σχετίζονται με την τήρηση των ψηφισθέντων ως ελάχιστο μέσο ανάκτησης των αξιοπιστίας των θεσμών, υπογραμμίζεται και από την ανάγκη επανεκκίνησης της οικονομίας.

Ο ρόλος, άλλωστε, των δημοσίων επενδύσεων ως τροφοδότη του αρχικού σταδίου ανάκαμψης είναι κρίσιμος. Είναι ενδεικτικό ότι, από το 2009 έως σήμερα, το ΠΔΕ έχει απωλέσει περίπου 20 δισ. σωρευτικά, γεγονός που είχε ασφαλώς αρνητική επίδραση στην αναπτυξιακή δυναμική και την αδυναμία ανάσχεσης του υφεσιακού κύματος που ακολούθησε τη δημοσιονομική προσαρμογή.

Το επενδυτικό κενό που υπάρχει σήμερα στην ελληνική οικονομία απαιτεί ένα μίγμα κινητοποίησης δημόσιων και ιδιωτικών δυνάμεων για την εκκίνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Η έμφαση στην προσέλκυση των άμεσων ξένων ιδιωτικών επενδύσεων δεν αρκεί από μόνη της να οδηγήσει σε βιώσιμη ανάπτυξη.

Η ανάγκη στοχοπροσηλωμένης ενεργοποίησης ολόκληρου του ΠΔΕ επιβάλλεται από την προτεραιότητα που αποκτά η υλοποίηση επενδύσεων που θα αποτελέσουν σταθερή εισροή για το σύνολο της οικονομίας κι όχι μόνο για μια επιχείρηση ή έναν κλάδο. Ενδεικτικά:

- έργα υποδομής που αναφέρονται στο οδικό δίκτυο και διευκολύνουν ποικιλοτρόπως τις μεταφορές σε μια χώρα με τις ιδιομορφίες της Ελλάδας που αποτελούν εμπόδιο για την ανάπτυξη,
- υποστήριξη της πρωτογενούς, βασικής έρευνας που είναι ούτως ή άλλως ασύμφορη να αναπτυχθεί στο ασφυκτικό πλαίσιο μιας μεμονωμένης οικονομικής μονάδας, ακόμη και μεγάλου μεγέθους,
- διευκόλυνση των συμπράξεων μεταξύ πανεπιστημίων, κέντρων έρευνας και παραγωγής με στόχο τον προσανατολισμό της εκπαίδευσης στις συνεχείς μεταβολές της πραγματικής οικονομίας,
- ανάπτυξη συστημάτων εκπαίδευσης και επανακατάρτισης που θα διευκολύνουν την πρόσβαση του εργατικού δυναμικού στην αγορά εργασίας και θα αποτρέπουν τον κοινωνικό αποκλεισμό, και πολλά άλλα.

Όλα τα παραπάνω αποκτούν άμεση προτεραιότητα υπό το βάρος των πρόσφατων εξελίξεων που απελευθέρωσε η πανδημία.

Ξεχωριστής σημασίας είναι η ανάγκη ομοιόμορφου και ισότιμου επιμερισμού του «μερίσματος» του ΠΔΕ μεταξύ μικρών, μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων, ώστε η οικονομική μεγέθυνση να λειτουργήσει προωθητικά για το σύνολο της οικονομίας και να μη δημιουργήσει μια νέα γενιά «χαμένων». Επιβάλλεται επομένως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να έχουν εξασφαλισμένη πρόσβαση και ωφέλεια από τον

επιμερισμό των κονδυλίων του ΠΔΕ. Μέχρι τώρα η συμμετρική κατανομή των σχετικών κονδυλίων θεωρούνταν αυτονόητη ή περιττή ή αχρείαστη. Το αποτέλεσμα ήταν ο σταθερός αποκλεισμός τους και η μηδαμινή επίδραση του ΠΔΕ στα οικονομικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η εγκατάλειψη και αναθεώρηση αυτής της μονομέρειας θα λειτουργήσει προωθητικά και θα έχει πολλαπλασιαστικά οφέλη για όλη την οικονομία και πρωτίστως για την απασχόληση.

Η ανάγκη πρόβλεψης και οριοθέτησης μέσω στόχων της αξιοποίησης του ΠΔΕ προς όφελος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων υπογραμμίζεται επίσης από την αναγνωρισμένη συμβολή τους στην ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, και με βάση στοιχεία του SBA Fact Sheet 2019, που εκδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οι πολύ μικρές επιχειρήσεις το 2018 αποτελούσαν το 97,4% των επιχειρήσεων (800.075 σε σύνολο 821.540 επιχειρήσεων), απασχολούσαν το 62% του προσωπικού (1.527.075 σε σύνολο 2.462.627 εργαζόμενους) και παρήγαγαν το 17,6% της προστιθέμενης αξίας (9 δισ. ευρώ σε σύνολο 51,2 δισ.). Οι μικρές επιχειρήσεις αποτελούσαν το 2,3% των επιχειρήσεων (18.958), απασχολούσαν το 16,2% των εργαζομένων (398.514 εργαζόμενους) και παρήγαγαν το 23,1% της προστιθέμενης αξίας (11,8 δισ. ευρώ). Τέλος, οι μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούσαν το 0,3% του συνόλου (2.176 επιχειρήσεις), απασχολούσαν το 9,7% των εργαζομένων (239.627 εργαζόμενους) και παρήγαγαν το 22,9% της προστιθέμενης αξίας (11,7 δισ. ευρώ).

Ιδιωτικές επενδύσεις

Οι ιδιωτικές επενδύσεις θεωρούνται ως ένας σημαντικός παράγοντας για τη μεγέθυνση της οικονομίας καθώς μπορεί να διευρύνει τις παραγωγικές δυνατότητές της. Ειδικότερα για την Ελλάδα έχει υπολογιστεί ότι ετήσιες επενδύσεις σε επίπεδα 21%-22% του ΑΕΠ, μπορούν να οδηγήσουν σε μεγέθυνσή του με ρυθμό 4% ετησίως.

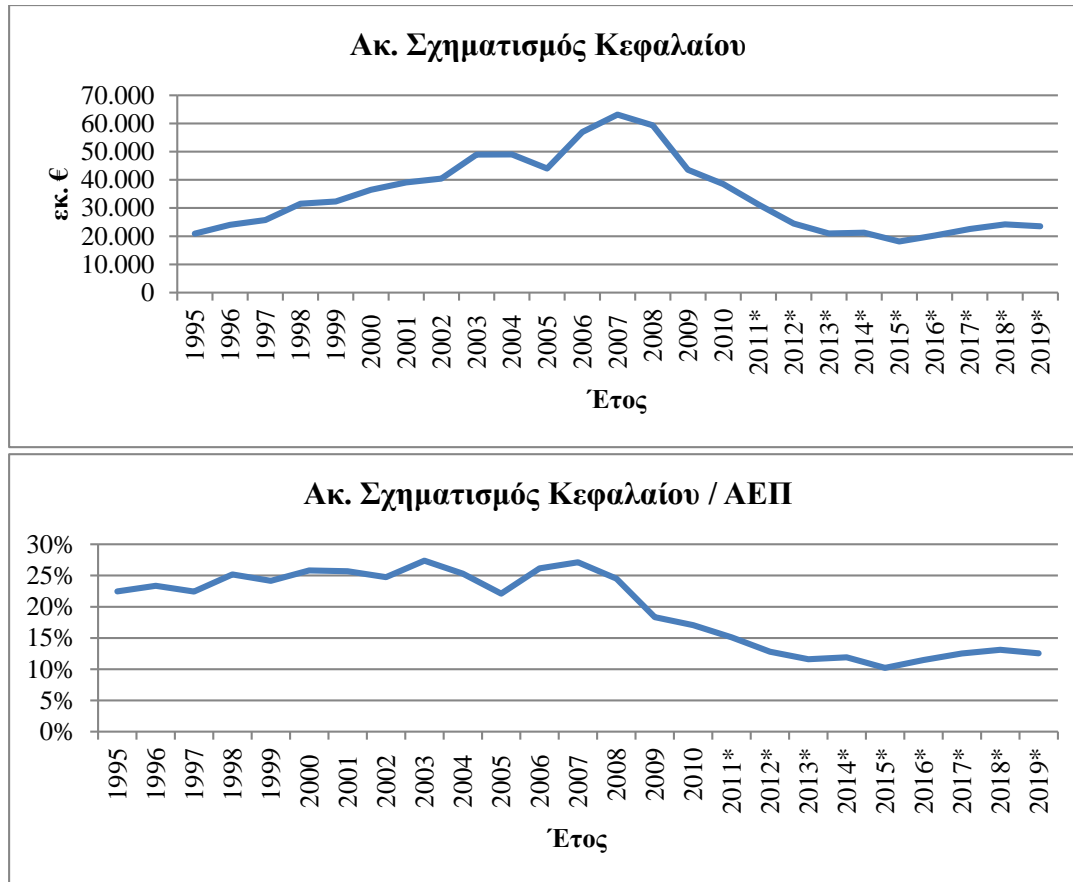
Οι ιδιωτικές επενδύσεις στην Ελλάδα αποτελούσαν παραδοσιακά περίπου το ¼ του ΑΕΠ ποσοστό σχετικά χαμηλό αλλά απολύτως φυσιολογικό για μικρές οικονομίες οι οποίες δεν έχουν ή δεν προσελκύουν μεγάλα αποθέματα κεφαλαίου.

Κατά τη διάρκεια της κρίσης οι επενδύσεις ήταν το μέγεθος το οποίο επλήγη καθώς από 63,1 δισ € το 2007 μειώθηκαν στα 18,11 δισ € το 2015 αναλογώντας σε ποσοστό μόνο 10% του ΑΕΠ (το οποίο ήδη είχε μειωθεί κατά 26%) (Γραφήματα 2 & 3). Η ελαφριά τάση ανάκαμψης που φάνηκε από το 2016 υποχώρησε το 2019.

Λαμβάνοντας επίσης υπόψη ότι οι αποσβέσεις αθροιστικά κατά τη διάρκεια της κρίσης ξεπέρασαν το σύνολο των επενδύσεων κατά 68 δισ € από το 2011 έως το 2017 είναι προφανές ότι στην ελληνική οικονομία έχει συντελεστεί μία καθαρή αποεπένδυση. Δεδομένης της σημασίας των επενδύσεων για την

μεγέθυνση της οικονομίας καθώς και της ανελαστικότητας του μεγέθους σε σχέση με τις υπόλοιπες συνιστώσες του ΑΕΠ γίνεται αντιληπτό ότι η εξέλιξη αυτή θα υπονομεύει τις αναπτυξιακές προοπτικές της ελληνικής οικονομίας για αρκετά χρόνια.

Γραφήματα 2 & 3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Επεξεργασία ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Η μείωση αυτή του ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου οφείλεται κατά κύριο λόγο:

- στη μείωση των επενδύσεων από εγχώριες και ξένες επιχειρήσεις ως αποτέλεσμα της συρρίκνωσης της ζήτησης στην ελληνική οικονομία και στο αυξημένο ρίσκο που ενείχε μία επένδυση στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της κρίσης χρέους.
- στη μείωση της κατασκευαστικής δραστηριότητας η οποία αποτελούσε ζωτικής σημασίας αναπτυξιακό μοχλό για την ελληνική οικονομία τα τελευταία 50 χρόνια αποτελώντας ένα σημαντικό μέρος των ιδιωτικών επενδύσεων.
- στη μείωση της χρηματοδότησης των ιδιωτικών επενδύσεων από τον χρηματοπιστωτικό τομέα της χώρας ειδικά για τις ΜΜΕ.

- στην εξάρτηση μέρους των ιδιωτικών επενδύσεων από τις δημόσιες επενδύσεις οι οποίες περιορίστηκαν σημαντικά κατά τη διάρκεια της κρίσης.

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις θα μπορούσαν να αποτελέσουν μία σημαντική πηγή κεφαλαίου για την ελληνική οικονομία ειδικά κατά την περίοδο της κρίσης που υπήρξε αποεπένδυση (Γράφημα 4).

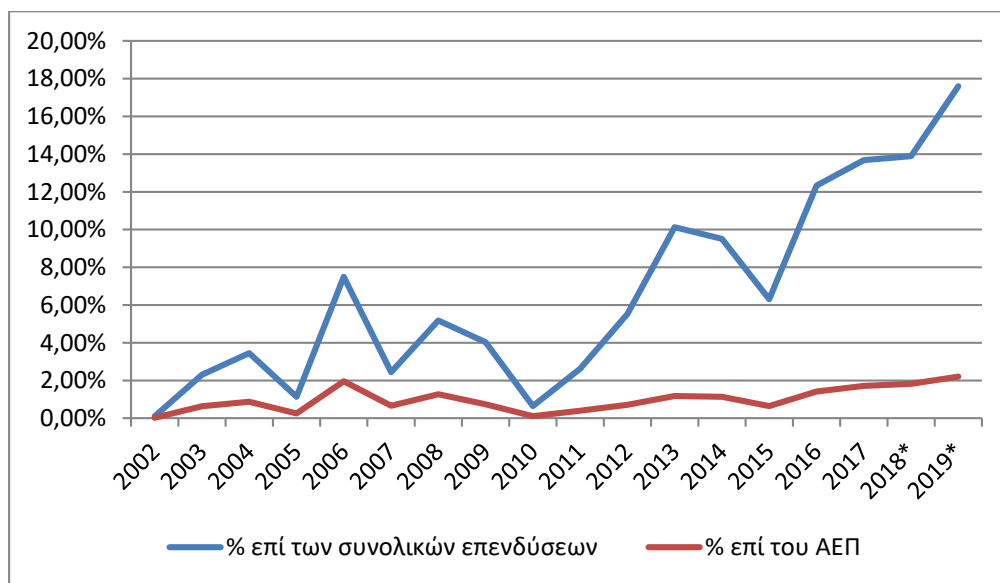
Γράφημα 4

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος– Επεξεργασία ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ωστόσο οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ όσο και ως ποσοστό του συνόλου των επενδύσεων στη χώρα βρισκόταν διαχρονικά κατά πολύ κάτω του μέσου όρου της ΕΕ και της Ευρωζώνης. Αυτό είναι και ένα από τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας η οποία διαχρονικά δεν προσελκύει κεφάλαια από το εξωτερικό και βασίζεται κυρίως (90%-95%) σε εγχώριες πηγές χρηματοδότησης. Εν τούτοις μετά το 2015 παρατηρείται μία τάση αύξησης των εισροών ΑΞΕ και σύγκλισης με τους μέσους ευρωπαϊκούς όρους (Γράφημα 5). Αναμένεται να δούμε κατά πόσο αυτή η τάση θα συνεχιστεί αν και τα αποτελέσματα για το 2020 προβλέπονται δυσοίωνα λόγω της δραματικής μείωσης της κατανάλωσης από την εξάπλωση του κορονοϊού και δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος των ξένων επενδύσεων στην Ελλάδα είναι στραμμένες προς την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών.

Γράφημα 5

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος και ΕΛΣΤΑΤ– Επεξεργασία ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Τέλος ένα ζήτημα ακόμη που χρήζει ενδελεχούς εξέτασης είναι κατά πόσο οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα δρουν συμπληρωματικά των εγχώριων επενδύσεων ή οδηγούν στον εκτοπισμό τους. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για να αντιληφθούμε την προστιθέμενη αξία τους. Όπως φαίνεται ένα μεγάλο μέρος των ξένων επενδύσεων είναι στραμμένο πέρα από τους χρηματοπιστωτικό τομέα και τον τομέα των τηλεπικοινωνιών σε κλάδους υπηρεσιών και κυρίως του εμπορίου. Ειδικότερα στον τομέα του λιανικού εμπορίου (Super market, πολυκαταστήματα κλπ), οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις πιθανώς να προκαλούν εκτοπισμό των εγχωρίων ΜΜΕ στους κλάδους αυτούς. Επίσης εντύπωση προκαλεί η τεράστια αύξηση των ξένων επενδύσεων στον τομέα της διαχείρισης ακίνητης περιουσίας μετά την έλευση της κρίσης και κυρίως κατά την περίοδο 2018-2019. Είναι κάτι το οποίο ελάχιστα συνεισφέρει στη μεγέθυνση του ΑΕΠ και η ίσως η μόνη προστιθέμενη αξία του συνδέεται με τους κλάδους που σχετίζονται με τις ανακαινίσεις.

Με βάση αυτά που προαναφέρθηκαν σχετικά με τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις κρίνεται ότι στην παρούσα συγκυρία απαιτείται η πλήρης ενεργοποίηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την τόνωση της ζήτησης, με μεγαλύτερη ωστόσο συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

2^{ος} Άξονας – Ανάσχεση διόγκωσης του ιδιωτικού γρέους

Η ΓΣΕΒΕΕ είχε κατ' επανάληψη τονίσει κατά την διάρκεια της δεκαετούς οικονομικής κρίσης τόσο με τις ενέργειες και τις παρεμβάσεις της, όσο και μέσα από τις σχετικές έρευνες του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, τα οικονομικά και κοινωνικά αδιέξοδα στα οποία έχουν περιέλθει οι ελληνικές μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, λόγω της βαθιάς ύφεσης και των περιοριστικών πολιτικών που υιοθετήθηκαν. Είχαμε επανειλημμένως τονίσει

ότι η πολιτική της εσωτερικής υποτίμησης, δηλαδή της μείωσης των εισοδημάτων χωρίς αντίστοιχη μείωση των φορολογικών ή/και δανειακών υποχρεώσεων θα οδηγούσε σε εκτίναξη του ιδιωτικού χρέους των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων. Η διαχρονική αδυναμία των ελληνικών κυβερνήσεων να υιοθετήσουν ρεαλιστικές πολιτικές διευθέτησης του ιδιωτικού χρέους οδήγησε στην γιγάντωση του. Μετά την έξοδο της ελληνικής οικονομίας από τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής, τα συνολικά ληξιπρόθεσμα χρέη νοικοκυριών και επιχειρήσεων προς την εφορία, τα ασφαλιστικά ταμεία και τις τράπεζες ήταν περίπου 230 δισ.€ (104 δισ. στην εφορία, 32 δισ. στο ΚΕΑΟ και 96 δισ. € στις τράπεζες). Με το μεγαλύτερο ποσοστό αυτού του χρέους να έχει δημιουργηθεί κατά την διάρκεια της κρίσης, ως συνέπεια, της πολιτικής εσωτερικής υποτίμησης.

Στο πλαίσιο αυτό η ΓΣΕΒΕΕ είχε τονίσει την ανάγκη διαμόρφωσης ενός ολιστικού πλέγματος ρυθμίσεων και πραγματικής προστασίας των αδύναμων κάνοντας προτάσεις για την καθιέρωση ενός πλαισίου ορθολογικής διαχείρισης και ρεαλιστικής ρύθμισης των οφειλών προς το δημόσιο και της τράπεζες που ευνοεί την διατήρηση και ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και να βελτιώνει τη συνεργασία και την εμπιστοσύνη μεταξύ κράτους, ιδιωτών και τραπεζικού τομέα.

Η πρόοδος που είχε συντελεστεί προς την προαναφερόμενη κατεύθυνση με την παρούσα υγειονομική κρίση τίθεται εκ νέου σε δοκιμασία δημιουργώντας την ανάγκη τουλάχιστον για συγκράτηση του ιδιωτικού χρέους στα επίπεδα πριν την εξάπλωση της πανδημίας.

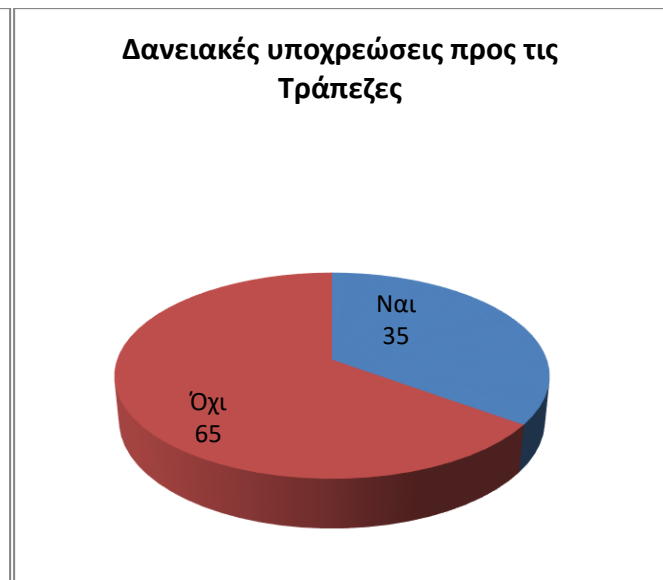
Στην πρόσφατη έρευνα που διεξήγαγε το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για τις επιπτώσεις της υγειονομικής κρίσης στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις παρουσιάζεται ο βαθμός υπερχρέωσης των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων πριν την εκδήλωση των επιπτώσεων της πανδημίας στην οικονομική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας περισσότερες από 2 στις 10 μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις είχε ληξιπρόθεσμες οφειλές προς το δημόσιο (ασφαλιστικά ταμεία και εφορία) (Γράφημα 6), ενώ το 35% είχε δανειακές υποχρεώσεις προς τράπεζες (Γράφημα 7). Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται και από την τελευταία έρευνα οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (Φεβρουάριος 2020). Μάλιστα στην έρευνα του Φεβρουαρίου έχει καταγραφεί ότι από τις επιχειρήσεις που έχουν δανειακές υποχρεώσεις προς τις τράπεζες το 43% αυτών είναι ληξιπρόθεσμες. Αυτό δημιουργεί σοβαρό κίνδυνο βιωσιμότητας σε όσες επιχειρήσεις αποκλείονται από τις διευκολύνσεις σχετικά με τα τραπεζικά δάνεια. Στην παρούσα κατάσταση ο διαχωρισμός μεταξύ ενήμερων και μη ενήμερων επιχειρήσεων αγνοεί την πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί και για την οποία δεν φέρουν καμία ευθύνη οι επιχειρήσεις. Δημιουργούνται προϋποθέσεις πλήρους αδυναμίας διαχείρισης των χρεών ενός σημαντικού πλήθους επιχειρήσεων με πολλαπλές συνέπειες στο σύνολο του οικονομικού κυκλώματος. Οι τράπεζες συγκριτικά με τους υπόλοιπους κλάδους έχουν αναλάβει το μικρότερο βάρος για την

αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Θα πρέπει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες για την στήριξη της πραγματικής οικονομίας τόσο στο πεδίο της διευκόλυνσης αποπληρωμής δανειακών υποχρεώσεων, όσο και για την παροχή ρευστότητας προς την πραγματική οικονομία και ιδιαίτερα προς τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις που διαχρονικά βρίσκονται εκτός του ενδιαφέροντος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Γράφημα 6

Γράφημα 7

Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για την ανάσχεση περαιτέρω διόγκωσης του ιδιωτικού χρέους είναι οι εξής:

1. Φορολογικές – ασφαλιστικές ρυθμίσεις

- Πάγωμα καταβολής ρυθμισμένων ληξιπρόθεσμων φορολογικών οφειλών τουλάχιστον μέχρι τις 31/12/2020 με αντίστοιχη επέκταση του συνολικού χρόνου αποπληρωμής και καταβολή από 1/1/2021, ως συνέχεια της τελευταίας ενήμερης καταβολής.
- Επέκταση της νέας πάγιας ρύθμισης οφειλών από 24 σε 48 δόσεις για τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την υγειονομική κρίση.
- Πάγωμα καταβολής ρυθμισμένων ληξιπρόθεσμων ασφαλιστικών οφειλών τουλάχιστον μέχρι τις 31/12/2020 με αντίστοιχη επέκταση του συνολικού χρόνου αποπληρωμής και καταβολή από 1/1/2021, ως συνέχεια της τελευταίας ενήμερης καταβολής. Εναλλακτικά αντί της επέκτασης του συνολικού χρόνου αποπληρωμής να δοθεί η δυνατότητα μεταφορά τους στο τέλος του ασφαλιστικού βίου είτε για εξαγορά τους είτε αφαίρεση τους από τον ασφαλιστικό χρόνο του ασφαλισμένου.

- Επέκταση της πάγιας ρύθμισης οφειλών από 12 σε 36 δόσεις για τις επιχειρήσεις που πλήττονται από την υγειονομική κρίση
- Αναστολή κάθε είδους εισπρακτικών και αναγκαστικών μέτρων από το ΚΕΑΟ για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση.

2. Ρυθμίσεις υποχρεώσεων προς Τρίτους και Τράπεζες

- Παράταση της αναστολής προθεσμίας πληρωμής αξιογράφων για τουλάχιστον άλλες 75 ημέρες με παράλληλη μέριμνα για τους κομιστές είτε με την παροχή της δυνατότητας προεξόφλησης του 80% των επιταγών από τις τράπεζες είτε μέσω της δυνατότητας χορήγησης ατόκων δανείων διευτούς διάρκειας προς τους εκδότες αποκλειστικά για την κάλυψη των αναφερόμενων υποχρεώσεων τους.
- Διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής και παράταση της αναστολής καταβολής δόσεων τραπεζικών δανείων των επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την υγειονομική κρίση τουλάχιστον μέχρι τις 30/9/2020.
- Προσαρμογή - μείωση των τραπεζικών προμηθειών (ηλεκτρονικές συναλλαγές, χρεώσεις, έξοδα κίνησης στο e-banking , πληρωμών προς ΔΕΚΟ κλπ) στις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί.
- Παράταση της μείωσης των μισθωμάτων των επιχειρήσεων μέχρι τις 31/12/2020 με ανάλογη επέκταση των υφιστάμενων ρυθμίσεων υπέρ των ιδιοκτών.

3. Ρυθμίσεις προς ΟΤΑ

- Κατάργηση του τέλους 0,5% επί των ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων.
- Μείωση κατά 50% των πάσης φύσεως δημοτικών τελών (κατάληψης κοινόχρηστων χώρων, φωτισμού, καθαριότητας κλπ) από την επαναλειτουργία των επιχειρήσεων και μέχρι 31/12/2020
- Μείωση κατά τουλάχιστον 50% των πάσης φύσεως μισθωμάτων από τους ΟΤΑ, Δημόσιο, ΝΠΔΔ, για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση.
- Δυνατότητα νέων ευνοϊκών ρυθμίσεων οφειλών προς ΟΤΑ που θα δημιουργηθούν λόγω της υγειονομικής κρίσης.

4. Προστασία δανειοληπτών - οφειλετών

- Αναστολή πλειστηριασμών για την προστασία της πρώτης κατοικίας και της επαγγελματικής στέγης του για όσο διάστημα διαρκεί η υγειονομική κρίση ουσιαστικός κοινωνικός διάλογος για τον νέο πτωχευτικό δίκαιο και την προστασία της πρώτης κατοικίας. Στην πρόσφατη έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020) 9 στις 10 επιχειρήσεις τάχτηκαν υπέρ της παράτασης της προστασίας της πρώτης κατοικίας. Περισσότερες από 6 στις 10 επιχειρήσεις (65%) θεωρούν ότι η προστασία της πρώτης κατοικίας θα πρέπει να διαρκέσει καθόλη την διάρκεια της υγειονομικής κρίσης. Δεν είναι άλλωστε

ορθολογικό από την μια μεριά να ζητάς από τον κόσμο «να μείνει στα σπίτια του» και να αποφεύγει τον συγχρωτισμό και από την άλλη «να του τα παίρνεις».

- Άρση της δυνατότητας των ιδιωτικών εταιρειών παροχής ενέργειας να προβαίνουν σε διακοπή της ηλεκτροδότησης επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την υγειονομική κρίση. Η πρακτική αυτή που ισοδυναμεί με κλείσιμο της επιχείρησης εκτός ότι είναι κοινωνικά ανάληκτη στην παρούσα συγκυρία δεν λαμβάνει υπόψη και την κατακόρυφη άνοδο του ενεργειακού κόστους που έχει συντελεστεί τα τελευταία χρόνια και βαραίνει δυσανάλογα τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις οδηγώντας τις σε «ενεργειακή φτώχεια»

5. Οριζόντια μέτρα

- Στην περίπτωση που σε κάποια επιχείρηση εμφανιστεί κρούσμα κορονοϊού θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για άμεση ενεργοποίηση του πλέγματος προστασίας για τις περιπτώσεις αυτές όπως πχ αναστολή φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων.

Ενεργειακή φτώχεια

Μια σειρά από παράγοντες τα τελευταία χρόνια έχουν οδηγήσει την ενέργεια να εξελιχθεί σε έναν σημαντικό στοιχείο κόστους για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι σημαντικότερες αλλαγές που έχουν οδηγήσει σε κατακόρυφη άνοδο το ενεργειακό κόστος είναι: Πρώτο, η άνοδο της τιμής της κιλοβατώρας, που εν μέρει είναι αποτέλεσμα της εξελισσόμενης απολιγνιτοποίησης. Για τις μεσαίου μεγέθους βιομηχανίες η τιμή της στην Ελλάδα αυξήθηκε από 0,067 ευρώ το 2006 σε 0,086 ευρώ το 2017 κι αφού πρώτα σκαρφάλωσε το 2014 στα 0,109 ευρώ. Η αύξηση της κιλοβατώρας μεταξύ 2006 και 2017 ήταν 28,35%. Στην υπόλοιπη Ευρώπη η αύξηση ήταν πολύ μικρότερη: 5,33% στην ΕΕ των 27 και 2,60 στην ευρωζώνη. Παραμένει δε σημαντικά φθηνότερη σε σχέση με την Ελλάδα: 0,079 ευρώ. Παράλληλα, η αύξηση στην Ελλάδα των αδικαιολόγητα ακριβών λοιπών χρεώσεων (ΕΤΜΕΑΡ, δημοτικά τέλη, κ.λπ.) έχουν οδηγήσει την τελική τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος στα ύψη. Δεύτερο, η πτώση του τζίρου και των κερδών, που ως αποτέλεσμα έχει σταθερά λίγο πολύ ενεργειακά κόστη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (πχ φωτισμός σε εμπορικά καταστήματα ή εστιατόρια) να αναλογεί σε ολοένα και μικρότερα έσοδα. Τρίτο, η υψηλή δαπάνη που απαιτεί η υιοθέτηση τεχνολογιών υψηλότερης αποδοτικότητας καταδικάζει πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν τεχνολογικά ξεπερασμένο και ενεργοβόρο παραγωγικό εξοπλισμό.

Αποτέλεσμα των παραπάνω κι άλλων αιτιών είναι η ενεργειακή φτώχεια να αποτελεί σοβαρότατο εμπόδιο για την μικρομεσαία επιχειρηματικότητα.

Η έκταση του προβλήματος της ενεργειακής φτώχειας αποτυπώνεται ανάγλυφα και στην έρευνα οικονομικού κλίματος του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Ιούλιος 2019). Βάσει των ευρημάτων της, το 15% των

ερωτηθέντων έχει καθυστερημένες οφειλές σε λογαριασμούς ενέργειας (ρεύμα, φυσικό αέριο). Το υψηλότερο ποσοστό ληξιπρόθεσμων οφειλών παρατηρείται: Πρώτο, στις υπηρεσίες (17,3%, όταν στην μεταποίηση το αντίστοιχο ποσοστό είναι 12,85%). Δεύτερο, στις εταιρείες μεγάλης ηλικίας (το 22,1% των εταιρειών με 10-15 έτη λειτουργίας, όταν στις εταιρείες με λιγότερα από 5 έτη λειτουργίας το ποσοστό των ανεξόφλητων φτάνει το 10%). Τρίτο, στις εταιρείες με μικρό τζίρο (ανεξόφλητους λογαριασμούς έχει το 21,9% των εταιρειών με τζίρο κάτω των 50.000 ευρώ, αλλά μόνο το 5,4% των εταιρειών με τζίρο που ξεπερνά τα 300.000 ευρώ). Τέταρτο, οι εταιρείες που δεν απασχολούν προσωπικό (ανεξόφλητους λογαριασμούς έχει το 18,9% των εταιρειών χωρίς προσωπικό και το 18,2% όσων απασχολούν μέχρι 1 άτομο, ενώ από τις εταιρείες που απασχολούν πάνω από 5 άτομα ανεξόφλητους λογαριασμούς έχει μόνο το 7,2%). Συμπερασματικά η ενεργειακή φτώχεια πλήττει κυρίως τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις. Για να αντιμετωπισθεί η ενεργειακή φτώχεια απαιτούνται στοχοπροσηλωμένες και καλά σχεδιασμένες πολιτικές μείωσης του ενεργειακού κόστους σε εκείνες τις επιχειρήσεις που επιβαρύνονται κι απειλούνται περισσότερο. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, η κυβέρνηση να επεξεργαστεί και να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα «Εξοικονομώ κατ' επιχείρηση», το οποίο να χορηγούσε μακροχρόνια δάνεια, με χαμηλό ακόμη και μηδενικό επιτόκιο, για τοποθέτηση ή αντικατάσταση εξοπλισμού με στόχο την μείωση του ενεργειακού κόστους. Η ενεργειακή αναβάθμιση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού θα μπορούσε να είναι η συμβολή της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας στην αναγκαία μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων επιβλαβών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου.

3^{ος} Άξονας – Φορολογικά ζητήματα

Στις πρωτόγνωρες συνθήκες που έχει δημιουργήσει η αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης απαιτούνται φορολογικές ρυθμίσεις που να ανταποκρίνονται αφενός στις δυνατότητες που η νέα πραγματικότητα έχει διαμορφώσει για τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, αφετέρου στην ανάγκη εισαγωγής ή διόρθωσης φορολογικών ρυθμίσεων που αποτελούν πάγια αιτήματα της επιχειρηματικής κοινότητας και στην παρούσα συγκυρία λαμβάνουν άμεσο και επείγοντα χαρακτήρα για την βιωσιμότητα των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων.

Στο πλαίσιο αυτό οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ είναι η εξής:

- Άμεση θεσμοθέτηση ειδικού ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού. Τα έσοδα μιας επιχείρησης δεν αποτελούν καθαρά κέρδη, αλλά προορίζονται για να καλύπτουν σημαντικό μέρος των υποχρεώσεων και της καθημερινής λειτουργίας της επιχείρησης (π.χ. τρέχουσες ασφαλιστικές εισφορές εργαζομένων και εργοδότη, τρέχουσες οφειλές προς εφορία, μισθοδοσία, οφειλές προς προμηθευτές, κόστος ενέργειας και μετακινήσεων, δανειακές υποχρεώσεις της εταιρείας, διάφορα άλλα τέλη κ.α). Η

δέσμευση ενός λογαριασμού σημαίνει σε μεγάλο βαθμό διακοπή της ρευστότητας της επιχείρησης με αποτέλεσμα να επηρεάζεται ολόκληρη η αλυσίδα κάλυψης των υποχρεώσεων με προφανείς επιπτώσεις στην παραγωγή και στο εμπόριο. Πρόκειται για μια de facto κατάσταση κλεισίματος μιας επιχείρησης. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η ΓΣΕΒΕΕ υπογραμμίζει για μια ακόμη φορά την ανάγκη θεσμοθέτησης ενός μοναδικού ακατάσχετου επιχειρηματικού λογαριασμού, ο οποίος θα εξυπηρετεί όλες τις οικονομικές λειτουργίες της επιχείρησης.

- Μείωση ΦΠΑ στην εστίαση στο 6% και επαναφορά μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ στα νησιά.
- Κατάργηση του φόρου πολυτελείας στους μεταποιητικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας (πχ αργυροχρυσοχοϊά – γουναρικά).
- Κατάργηση της προκαταβολής φόρου για το οικονομικό έτος 2020 (αφορά εισοδήματα 2019).
- Κατάργηση τέλους επιτηδεύματος.
- Παράταση προθεσμίας αντικατάστασης φορολογικών ταμειακών μηχανών έως 31/12/20.
- Μείωση συντελεστή φορολόγησης των εταιριών στο 20% για τα το τρέχον φορολογικό έτος.
- Έναρξη εφαρμογής της νέας κατώτατης φορολογικής κλίμακας (9%) για τις ατομικές επιχειρήσεις και τους ελευθέρους επαγγελματίες από το οικονομικό έτος 2020 (εισοδήματα 2019).
- Επαναφορά του αφορολόγητου ορίου για τους Επαγγελματίες, Βιοτέχνες και Εμπόρους, στο πλαίσιο της ισονομίας.
- Κατάργηση του συμπληρωματικού φόρου ΕΝΦΙΑ των επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων για τα ιδιοχρησιμοποιούμενα επαγγελματικά ακίνητα.
- Αύξηση του μέγιστου ύψους κύκλου εργασιών για τους μη υπόχρεους υποβολής ΦΠΑ στα 30.000 €.

4^{ος} Άξονας – Απασχόληση/Συγκράτηση ανεργίας - Ασφαλιστικά ζητήματα

Σε πρόσφατη έκτακτη έρευνα που διεξήγαγε το ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020) για τις επιπτώσεις της πανδημίας στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις οι εκτιμήσεις για το επόμενο διάστημα σκιαγραφούν μια ζοφερή κατάσταση για την αγορά εργασίας. Ειδικότερα από τα ευρήματα της έρευνας εκτιμάται ότι το επόμενο διάστημα κινδυνεύουν να χαθούν περίπου 250 χιλιάδες θέσεις απασχόλησης (εργοδότες- αυτοαπασχολούμενοι- μισθωτοί).

Μάλιστα η εκτίμηση αυτή βασίζεται στην βραχυχρόνια επίπτωση στην απασχόληση από την πανδημία. Με άλλα λόγια βασίζεται στο γεγονός της σταδιακής επανεκκίνησης της ελληνικής οικονομίας χωρίς να μπορούν να συνεκτιμηθούν καταστάσεις που θα μας οδηγήσουν εκ νέου σε εκτεταμένα περιοριστικά μέτρα.

Με βάση τα ευρήματα της έρευνας η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στην αγορά εργασίας κατά το πρώτο στάδιο αντιμετώπισης της πανδημίας ήταν η εξής :

- Αναστολή σε συντριπτικό ποσοστό των συμβάσεων εργασίας των εργαζομένων στις επιχειρήσεις που ανέστειλαν εν όλω ή εν μέρει την λειτουργία τους.
- Πάγωμα προσλήψεων εργαζομένων από τις επιχειρήσεις που συνέχισαν την δραστηριότητα τους και παράλληλα σημαντική μείωση των θέσεων εργασίας.
- Ραγδαία αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης ως αποτέλεσμα της εκθετικής αύξησης της τηλεργασίας, που ωστόσο δεν μπορεί να υιοθετηθεί ευρέως από τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και σημαντικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Η δυσμενής αυτή κατάσταση αποτυπώνεται και στις ροές μισθωτής εργασίας για τον μήνα Μάρτιο του ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ (Πίνακας 3). Το ισοζύγιο είναι αρνητικό κατά 41.000 θέσεις εργασίας που αντιστοιχεί, μόνο από την μείωση της μισθωτής εργασίας, σε αύξηση της ανεργίας κατά περίπου 1%. Σημειώνεται ότι τα τελευταία χρόνια ο Μάρτιος ήταν ένας θετικός ως προς το ισοζύγιο μήνας και προσδιόριζε την εξέλιξη της μισθωτής εργασίας για το επόμενο διάστημα, καθώς αποτελούσε τον μήνα έναρξης των προσλήψεων των επιχειρήσεων που επωφελούνταν από τον τουρισμό.

Πίνακας 3

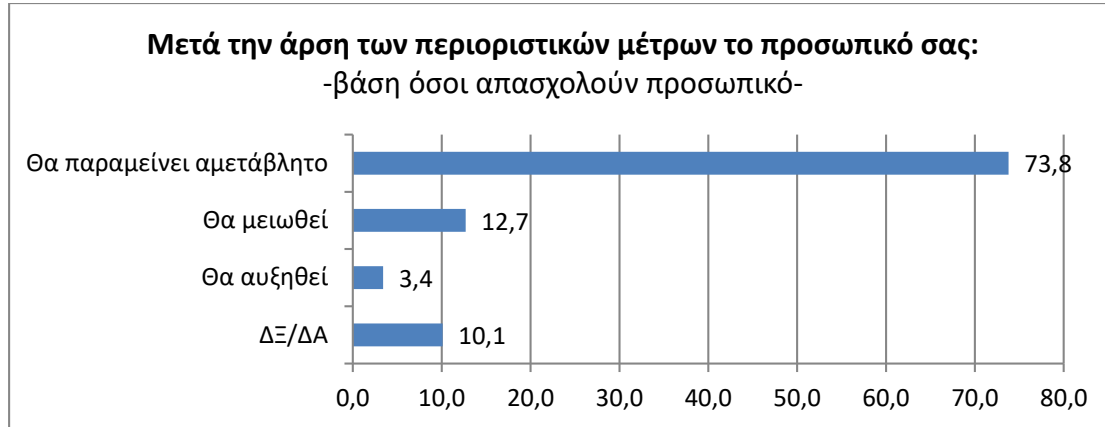
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΡΟΩΝ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 2019 & 2020						
ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ 2019	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ 2020	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΝ 2019	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΝ 2020	ΙΣΟΖΥΓΙΟ 2019	ΙΣΟΖΥΓΙΟ 2020
1 ΈΩΣ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ	52.863	40.092	48.680	53367	4.183	-13.275
8 ΕΩΣ 14 ΜΑΡΤΙΟΥ	42.445	28.911	36.918	40.233	5.527	-11.322
15 ΕΩΣ 21 ΜΑΡΤΙΟΥ	43.978	14.393	33.939	33.038	10.039	-18.645
22 ΕΩΣ 31 ΜΑΡΤΙΟΥ	62.871	19.606	39.247	18.267	23.624	1.339
ΣΥΝΟΛΟ	202.157	103.002	158.784	144.905	43.373	-41.903

ΠΗΓΗ: ΜΗΝΑΙΑ ΔΕΛΤΙΑ ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ - ΠΙΝΑΚΑΣ: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Καθώς διανύουμε το πρώτο διάστημα της σταδιακής επανεκκίνησης της οικονομίας η κατάσταση για την απασχόληση στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις φαίνεται πως θα συνεχίσει να διατηρεί τα χαρακτηριστικά που έχουν ήδη διαμορφωθεί.

Στο πλαίσιο αυτό 1 στις 8 (12,7%) (Γράφημα 8) μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις δήλωσε στην έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (Απρίλιος 2020) πως το επόμενο διάστημα θα προχωρήσει σε μείωση προσωπικού. Με βάση αυτά τα στοιχεία εκτιμάται ότι κινδυνεύουν να χαθούν 150.000 θέσεις μισθωτής εργασίας.

Γράφημα 8

Συνυπολογίζοντας και το εύρημα ότι 1 στις 7 (Γράφημα 9) επιχειρήσεις δηλώνουν πως ενδέχεται να διακόψουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα, τότε ο κίνδυνος απώλειας των συνολικών θέσεων απασχόλησης (αυτοαπασχολούμενοι, εργοδότες και εργαζόμενοι) εκτιμάται στις 250.000.

Γράφημα 9

Εάν αυτή η συμπεριφορά συνεχιστεί και για τους επόμενους μήνες όπου μαζί με τον Απρίλιο (Πίνακας 4) αποτελούν τα τελευταία χρόνια τους καλύτερους μήνες, τόσο για τον αριθμό των προσλήψεων όσο και για το ισοζύγιο μισθωτής εργασίας, τότε η εκτίμηση του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ για απώλεια 250 χιλιάδων θέσεων απασχόλησης μάλλον είναι αρκετά μετριοπαθής.

Πίνακας 4

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΡΟΩΝ ΜΙΣΘΩΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 2019 & 2020

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΜΑΡΤΙΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ 2019	ΣΥΝΟΛΟ ΠΡΟΣΛΗΨΕΩΝ 2020	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΝ 2019	ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕΩΝ 2020	ΙΣΟΖΥΓΙΟ 2019	ΙΣΟΖΥΓΙΟ 2020
1 ΈΩΣ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ	61.618	11.475	48.798	15.282	12.820	-3.807
8 ΕΩΣ 14 ΑΠΡΙΛΙΟΥ	60.634	12.134	32.980	8.618	27.654	3.516
15 ΕΩΣ 21 ΑΠΡΙΛΙΟΥ	69.470	7.318	38.454	6.578	31.016	740
22 ΕΩΣ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ	90.459	17.628	51.054	10.872	39.405	6.756
ΣΥΝΟΛΟ	282.181	48.555	171.286	41.350	110.895	7.205

ΠΗΓΗ: ΜΗΝΑΙΑ ΔΕΛΤΙΑ ΠΣ ΕΡΓΑΝΗ - ΠΙΝΑΚΑΣ: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Με άλλα λόγια υπάρχει σοβαρό ενδεχόμενο να βρεθούμε αντιμέτωποι με μια ραγδαία αύξηση της ανεργίας. Επιπλέον είναι προφανές ότι για όσο χρονικό διάστημα διατηρείται η ανασφάλεια που δημιουργεί η πανδημία και επιμολύνει τόσο το σκέλος της ζήτησης όσο και το σκέλος της προσφοράς της διεθνούς και εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας, θα πολλαπλασιάζονται και οι αρνητικές συνέπειες στην αγορά εργασίας.

Το ενδεχόμενο εκτίναξης της ανεργίας σε ποσοστά αντίστοιχα με εκείνα που είχαν καταγραφεί κατά την πιο βαθιά περίοδο της πρόσφατης οικονομικής κρίσης και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα φαίνεται πως δεν αποτελεί σενάριο επιστημονικής φαντασίας.

Από την άλλη μεριά το γεγονός ότι χρειάστηκαν περίπου 7 χρόνια για να μειώσουμε το ποσοστό ανεργίας στο 16% ή κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες από το υψηλότερο επίπεδο που είχε ανέλθει, προσδιορίζει και την ανάγκη συνεκτίμησης των επιπτώσεων της πανδημίας στην χάραξη των στόχων πολιτικής για την αγορά εργασίας όσο και τις έκτακτες πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν για τα ασφαλιστικά ζητήματα. Με βάση τα παραπάνω οι προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ είναι εξής:

- Το πρόγραμμα SURE θα πρέπει να συμπεριλάβει και τους αυτοαπασχολούμενους που ήδη καταγράφουν σοβαρή απώλεια των εισοδημάτων τους.
- Επειδή φαίνεται ότι η πανδημία προκαλεί εκτεταμένες αρνητικές επιπτώσεις στην απασχόληση, οι ενεργητικές πολιτικές λαμβάνουν άμεση και επείγουσα ανάγκη ανακατεύθυνσης, διεύρυνσης και προσαρμογής τους στις νέες εξελίξεις. Αυτό καταρχήν απαιτεί την επέκταση του πεδίου εφαρμογής, ώστε εκτός από τις ομάδες-στόχους (νέοι, γυναίκες, μακροχρόνια άνεργοι κλπ) να συμπεριληφθούν και όλες οι κατηγορίες απασχολούμενων που θα πληγούν από την υγειονομική κρίση. Στο πλαίσιο αυτό τόσο για την συγκράτηση της ανεργίας όσο και για την κάλυψη της απώλειας των εισοδημάτων θα πρέπει να δοθεί βαρύτητα σε σχετικά προγράμματα ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης όπως:

- Προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα. Στο κείμενο πολιτικής οι αναφορές που γίνονται για περιορισμό των προγραμμάτων αυτών θα πρέπει να απαλειφθούν.
- Προγράμματα επιδότησης επιχειρήσεων για διατήρηση των θέσεων εργασίας.
- Προγράμματα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας.

Για τα παραπάνω είναι απαραίτητη η αναδιαμόρφωση του Στρατηγικού Πλαισίου για τον ανασχεδιασμό των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης, ώστε να καταρτιστεί ένας αποτελεσματικός οδικός χάρτης ανάσχεσης των επιπτώσεων από την πανδημία.

- Προγράμματα επιδότησης κατά 50% των εργοδοτικών εισφορών των επιχειρήσεων τουλάχιστον μέχρι 31/12/20 πιθανότατα μέσα από το πρόγραμμα SURE.
- Προγράμματα επιδότησης κατά 25% των ασφαλιστικών εισφορών των μη μισθωτών
- Δυνατότητα εκ νέου επιλογή, για όλους τους ΕΒΕ, ασφαλιστικής κατηγορίας βάσει του Ν. 4670/20.
- Χορήγηση ασφαλιστικής ικανότητας σε όλους τους ενεργούς ΕΒΕ στους οποίους έχει διακοπεί λόγω οφειλών.

5^{ος} Άξονας - Άμβλυνση του ψηφιακού χάσματος

Ψηφιακή οικονομία και μικρές επιχειρήσεις στη μετά Covid-19 εποχή

Η δεκαετής οικονομική κρίση σε συνδυασμό με τα προγράμματα δημοσιονομικής προσαρμογής προκάλεσαν μια παρατεταμένη οικονομική ύφεση και κατατονική οικονομική, επενδυτική και επιχειρηματική δραστηριότητα καθώς και μια εκτεταμένη και οριζόντια συρρίκνωση σχεδόν στο σύνολο της επιχειρηματικότητας. Η τελευταία φάση της κρίσης, η οποία χαρακτηρίστηκε από σημάδια σχετικής σταθεροποίησης και βελτίωσης ορισμένων δεικτών επιχειρηματικής δραστηριότητας, διακόπτεται πλέον αιφνίδια από την τρέχουσα υγειονομικο-οικονομική κρίση που προέκυψε ως αποτέλεσμα της διεθνούς εξάπλωσης της πανδημίας Covid-19 –και των αναγκαίων μέτρων περιορισμού της κοινωνικο-οικονομικής δραστηριότητας- προκαλώντας μια συμμετρική και πολυ-επίπεδη διαταραχή τόσο σε επίπεδο διεθνούς οικονομίας (π.χ. διεθνές εμπόριο, δι-ηπειρωτικές παραγωγικές αλυσίδες) σε όρους προσφοράς και ζήτησης, όσο και σε επίπεδο επιμέρους εθνικών οικονομιών.

Μια ισχυρή τάση που αναδύεται μέσω της υγειονομικο-οικονομικής κρίσης, αφορά στο ότι η νέα πραγματικότητα έχει ήδη κινητοποιήσει και επιταχύνει προϋπάρχουσες μεταβολές και τάσεις σε επίπεδο ηλεκτρονικών συναλλαγών των πολιτών καθώς και ψηφιοποίησης της λειτουργίας των επιχειρήσεων (π.χ. σχέση με το Κράτος, προμηθευτές, πελάτες, οργάνωση της εργασίας). Ιδιαίτερα σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων, η ενσωμάτωση νέων ψηφιακών τεχνολογιών θα αποτελέσει ακόμη πιο επιτακτική και αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου οι μικρές επιχειρήσεις να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν. Ειδικότερα,

η τρέχουσα συγκυρία της πανδημίας πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι αναμένεται να επιταχύνει εξελίξεις αλλά και να οξύνει αντιθέσεις σε επίπεδο επιχειρηματικότητας, ως προς τα θέματα ψηφιακής ωριμότητας, ψηφιακής ετοιμότητας και ψηφιακής προσαρμογής σε μια ολοκληρωτικά νέα οικονομική πραγματικότητα που θα χαρακτηριστεί από ένα ακόμη πιο ψηφιοποιημένο οικονομικό περιβάλλον, τόσο σε επίπεδο προσφοράς (π.χ. επιτάχυνση ψηφιακού μετασχηματισμού σε επίπεδο ηλεκτρονικών λειτουργιών, προμηθειών, παραγγελιών και συνεργασιών) όσο και σε επίπεδο ζήτησης (π.χ. περαιτέρω αναδιάρθρωση καταναλωτικών συνηθειών ως προς το ηλεκτρονικό εμπόριο).

Εντούτοις, οι τρέχουσες εξελίξεις βρίσκουν την ελληνική οικονομία σε ένα επίπεδο σχετικής ψηφιακής υστέρησης, η οποία διαφαίνεται μέσα από την κατάταξη της χώρας στις σχετικές διεθνείς αξιολογήσεις. Σύμφωνα με το SBA Fact Sheet (2019), οι δείκτες που σχετίζονται με το ηλεκτρονικό εμπόριο τοποθετούν τη χώρα στις χαμηλότερες θέσεις ως προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) που εκτελούν προμήθειες ηλεκτρονικά (6% έναντι 25,85% μ.ο.) και τις ΜμΕ που αναπτύσσουν ηλεκτρονικές πωλήσεις (10,66% έναντι 16,57% μ.ο. ΕΕ-28), ποσοστά που υπολείπονται αρκετά από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ το μερίδιο του κύκλου εργασιών που προέρχεται από το ηλεκτρονικό εμπόριο συνιστά ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά (4,05% έναντι 10,13% μ.ο. ΕΕ-28) σε επίπεδο Ε.Ε. Βάσει της πρόσφατης έκθεσης του δείκτη ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας (DESI) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ελλάδα παραμένει στις χαμηλότερες θέσεις στην Ευρώπη (26^η θέση σε επίπεδο ΕΕ-28) (European Commission, 2019). Η ίδια εικόνα αποτυπώνεται και σε πλήθος άλλων σχετικών ερευνών σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Για παράδειγμα, σύμφωνα με τον πίνακα επιδόσεων Ψηφιακού Μετασχηματισμού (Digital Transformation Scoreboard) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και την επιμέρους δέσμη δεικτών περί ενσωμάτωσης ψηφιακών τεχνολογιών (Digital Technology Integration Index-DTII), η Ελλάδα βρίσκεται στην 23^η θέση (index score 24,4, με μέσο όρο 37,3 σε επίπεδο ΕΕ-28) ως προς την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών σε παραγωγικές χρήσεις (European Commission, 2018). Αντίστοιχα, στην επιμέρους δέσμη δεικτών περί ενισχυτικών παραγόντων ψηφιακού μετασχηματισμού (Digital Transformation Enablers' Index-DTEI), η Ελλάδα βρίσκεται στην 22^η θέση (index score 36 με μέσο όρο 49,2 σε επίπεδο ΕΕ-28).

Σύμφωνα επίσης με πρόσφατη σχετική έρευνα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2020), με επικέντρωση στον ψηφιακό μετασχηματισμό των μικρών επιχειρήσεων, αναδεικνύεται, μεταξύ άλλων, ο χαμηλός βαθμός υιοθέτησης σύγχρονων ψηφιακών συστημάτων, η σχετικά περιορισμένη ψηφιακή προσαρμογή ενός μεγάλου τμήματος των μικρών επιχειρήσεων, η περιορισμένη επενδυτική δραστηριότητα -ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων αλλά και την κλίμακα των επενδύσεων- σε επίπεδο τεχνολογικού/ψηφιακού εξοπλισμού καθώς και η ύπαρξη ισχυρών εμποδίων ως προς την σχετικά χαμηλή πρόσβαση σε χρηματοδοτικά εργαλεία. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με επιλεγμένα στοιχεία της έρευνας, μόνο το 29,7% των επιχειρήσεων δηλώνει ότι έχει

πραγματοποιήσει επενδύσεις τα τελευταία 3 έτη σε τεχνολογικό/ψηφιακό εξοπλισμό, περίπου 1 στις 2 επιχειρήσεις από αυτές που πραγματοποίησαν επενδύσεις, προχώρησε σε επενδύσεις χαμηλότερες από 15.000 ευρώ, ενώ το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό (83,2%) των επιχειρήσεων που πραγματοποίησαν επενδύσεις, χρηματοδότησαν τις επενδύσεις αυτές με ίδια κεφάλαια, έναντι των πολύ χαμηλών ποσοστών αξιοποίησης του τραπεζικού δανεισμού και των προγραμμάτων χρηματοδότησης (π.χ. ΕΣΠΑ). Επιπλέον, τα βασικότερα εμπόδια για τις περισσότερες επιχειρήσεις ως προς την ενσωμάτωση τεχνολογικού εξοπλισμού ή την υιοθέτηση ψηφιακών λύσεων και εργαλείων παραμένουν τόσο η έλλειψη χρηματοδότησης όσο και το υψηλό κόστος αγοράς και συντήρησης εξοπλισμού.

Συνεπώς, η επιτάχυνση εξελίξεων ως προς την άμεση ανάγκη περαιτέρω «ψηφιακού μετασχηματισμού» στη μετά-Covid-19 ψηφιακή εποχή συμπίπτει με την ανάγκη διαμόρφωσης βελτιωμένων προϋποθέσεων υποστήριξης της ψηφιακής μετάβασης των μικρών επιχειρήσεων. Βάσει των παραπάνω, φαίνεται ότι μεγάλο μέρος των μικρών επιχειρήσεων θα κληθεί άμεσα να αντιμετωπίσει μια ισχυρή τριπλή πρόκληση στη «μετά Covid-19 εποχή» που περιλαμβάνει: i) την ανάγκη προσαρμογής στις υφιστάμενες ψηφιακές προκλήσεις που προκύπτουν από την κλιμάκωση του νέου τεχνολογικού κύματος και την έλευση της λεγόμενης «4ης Βιομηχανικής Επανάστασης», ii) την αντιμετώπιση ενός έντονα και επιταχυνόμενου ψηφιοποιούμενου οικονομικού περιβάλλοντος, ως συνέπεια και των επιπτώσεων του Covid-19, που θα οξύνει και επιδεινώσει τάσεις ψηφιακής υστέρησης και «ψηφιακών χάσμάτων» μεταξύ ψηφιακά προηγμένων και λιγότερο ψηφιακά ανεπτυγμένων επιχειρήσεων και iii) την επιβίωση, λειτουργία και ανάπτυξη των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων σε ένα ευρύτερο περιβάλλον «απομόχλευσης», οικονομικής ύφεσης, συναφών μακροοικονομικών και χρηματοδοτικών περιορισμών καθώς και εντατικοποιημένου ανταγωνισμού και πιθανής ενισχυμένης συγκεντροποίησης σε συγκεκριμένους κλάδους.

Τα παραπάνω δεδομένα συνηγορούν ως προς την ανάγκη διαμόρφωσης ενός **νέου πλαισίου πολιτικών ψηφιακής προσαρμογής και ανάπτυξης**, με διακριτή και ειδικότερη στόχευση στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στους τομείς χαμηλής και μέσης τεχνολογικής έντασης, όπου παρατηρείται η σημαντικότερη υστέρηση. Συγκεκριμένα, προτείνεται άμεσα η προώθηση ενεργειών όπως:

- Συγκρότηση **Ταμείου Ψηφιακής Οικονομίας** για τις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις (μέσω μεικτών σχημάτων χρηματοδότησης συμπεριλαμβανομένου του ΕΣΠΑ) που θα υποστηρίξει, μέσω στοχευμένων **πολυ-επίπεδων εμβληματικών δράσεων ψηφιακής ανάπτυξης** (π.χ. κοινές ψηφιακές υποδομές, διευκόλυνση υιοθέτησης εφαρμογών, σχεδιασμός και υλοποίηση προσαρμοσμένων συνεργατικών έργων), την τάχιστη προσαρμογή και τον ψηφιακό μετασχηματισμό συγκεκριμένων κλάδων (π.χ. λιανεμπόριο, εστίαση, τουρισμός και μικρά καταλύματα, υπηρεσίες, αγροδιατροφή).

- Εκπόνηση ενός στοχευμένου και «**βασικού πολύ-επίπεδου πακέτου ψηφιακής μετάβασης για πολύ μικρές επιχειρήσεις**» (π.χ. κουπόνια τεχνολογίας), ειδικά για τη μη-τεχνολογικές εταιρείες (χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης), σε κρίσιμες και βασικές κατηγορίες ψηφιακού εκσυγχρονισμού τόσο σε επίπεδο εγκατάστασης και αναβάθμισης βασικού εξοπλισμού και λειτουργιών (π.χ. λογισμικό, συστημάτων παραγγελιοληψίας και προμηθειών, διαδικτυακής προβολής, πρόσβαση σε σύγχρονες υπολογιστικές υποδομές κ.α.), όσο και σε επίπεδο διεύρυνσης της παραγωγικής και εμπορικής δυναμικότητας μέσω της περαιτέρω ψηφιοποίησης διεργασιών, δραστηριοτήτων, προϊόντων/υπηρεσιών, επιχειρηματικού μοντέλου και ψηφιακών δεξιοτήτων.
- Εκπόνηση **ειδικών προγραμμάτων στοχευμένων «μικροπιστώσεων ψηφιοποίησης**», με σκοπό τη διευκόλυνση των διαδικασιών και ενεργειών ψηφιοποίησης, με διαφοροποιήσεις ανάλογα με τις ανάγκες των επιμέρους τομέων εμπορίου, υπηρεσιών και μεταποίησης.
- Εκπόνηση **ειδικών συνεργατικών έργων**, με έμφαση σε αναδυόμενες συστάδες ψηφιακών τεχνολογιών και με προσανατολισμό στην ψηφιακή και τεχνολογική προσαρμογή και αναβάθμιση ευρύτερων τομέων της οικονομίας συμπεριλαμβανομένων κλάδων χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης (π.χ. κατασκευές, τουρισμός, μεταποίηση, χειροτεχνία-δημιουργική οικονομία, εμπόριο, υπηρεσίες).
- Διαμόρφωση **σύγχρονων πολυ-χώρων καινοτομίας και ψηφιακών κόμβων** για μη τεχνολογικές επιχειρήσεις (digital hubs for non-tech SMEs) που θα περιλαμβάνουν υποδομές εκπαίδευσης/κατάρτισης, επίδειξης και πιλοτικής χρήσης νέων ψηφιακών τεχνολογιών και θα παρέχουν πρόσβαση σε τεχνολογικές υποδομές και εργαλεία για πολύ μικρές μη-τεχνολογικές (χαμηλής/μέσης έντασης τεχνολογίας/γνώσης) επιχειρήσεις.
- Προώθηση δράσεων **οικοδόμησης δικτύων ψηφιακής συνεργασίας μικρών επιχειρήσεων** (digital co-operatives) σε επίπεδο ψηφιακού μετασχηματισμού και ειδικότερα θέματα κοινών ψηφιακών συστημάτων καθώς και κοινών ηλεκτρονικών προμηθειών, ηλεκτρονικών παραγγελιών και διάθεσης προϊόντων ή/και υπηρεσιών (π.χ. κοινές ψηφιακές πλατφόρμες διασύνδεσης, πρόσβαση σε διαμοιρασμένες ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες).
- Εκπόνηση ειδικών εργαλείων και στοχευμένων δράσεων **αναβάθμισης των ψηφιακών δεξιοτήτων** σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων, με έμφαση σε θέματα σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων που κρίνονται αναγκαία για την ψηφιακή ανάπτυξη των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στο πλαίσιο της «4^{ης} Βιομηχανικής Επανάστασης» (4BE) αλλά και επικέντρωση σε νέες ψηφιακές δεξιότητες (π.χ. ηλεκτρονικές παραγγελίες, τηλεργασία).

- **Φορολογικά κίνητρα για ενσωμάτωση ψηφιακών τεχνολογιών και επενδύσεις** σε υιοθέτηση και ενσωμάτωση νέων ψηφιακών εφαρμογών (π.χ. αφορολόγητο αποθεματικό, συμψηφισμός με προκαταβολή φόρου, υπερ-αποσβέσεις).

Ο σχεδιασμός σύγχρονων πολιτικών ψηφιακής ανάπτυξης για τις μικρές επιχειρήσεις καλείται να συμπεριλάβει στοιχεία άμεσης παρέμβασης αλλά και μακροπρόθεσμης προοπτικής ως προς την αναγκαία ψηφιακή αναβάθμιση των πολύ μικρών επιχειρήσεων στην αναδυόμενη ψηφιακή πραγματικότητα και εν μέσω των εντεινόμενων προκλήσεων της μετα-πανδημικής εποχής.

6^{ος} Άξονας – Προώθηση των συνεργατικών σχηματισμών

Μέτρα υποστήριξης συνεργατικών σχηματισμών για την αντιμετώπιση των προκλήσεων και των επιπτώσεων του Covid-19

Η ΓΣΕΒΕΕ διαχρονικά θεωρεί ότι μια βασική προϋπόθεση για τον ουσιαστικό και μακροπρόθεσμο παραγωγικό μετασχηματισμό των μικρών επιχειρήσεων αφορά στην ενίσχυση, ωρίμανση και υποστήριξη συνεργατικών σχημάτων (π.χ. clusters, δίκτυα καινοτομίας). Τα μέτρα ενίσχυσης των συνεργατικών σχημάτων στοχεύουν στην οργανωμένη ενίσχυση της επιχειρηματικής συνεργασίας, των διεπιχειρησιακών σχέσεων, της συνεργατικής καινοτομίας, της «ανοικτής καινοτομίας» καθώς και της ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μοντέλων ανάμεσα σε πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις ή/και φορείς έρευνας-τεχνολογίας. Οι δράσεις αυτές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν οικονομίες κλίμακας, νέες παραγωγικές αλυσίδες προστιθέμενης αξίας και να προωθήσουν τον παραγωγικό μετασχηματισμό των μικρών επιχειρήσεων, να ενισχύσουν την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστική θέση τους καθώς και να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για βελτιωμένη πρόσβαση σε χρηματοδοτικές πηγές. Ιδιαίτερα σε ένα επιχειρηματικό και παραγωγικό περιβάλλον που διαμορφώνεται μέσα από παράγοντες έντονου διεθνούς ανταγωνισμού, ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων, σημαντικών οικονομικών και εμπορικών μετασχηματισμών αλλά και απρόοπτων γεγονότων όπως η διεθνής εξάπλωση της πανδημίας Covid-19, η θέση των μικρών επιχειρήσεων μπορεί να ενδυναμωθεί και να ισχυροποιηθεί μέσω και σύγχρονων μηχανισμών που θα διασφαλίζουν διευκολυμένη πρόσβαση σε κρίσιμους και αναγκαίους πόρους (π.χ. κοινές υποδομές, τεχνολογικός εξοπλισμός, χρηματοδότηση, νέες μορφές οργάνωσης, γνώσεις και δεξιότητες). Οι σχετικές προτάσεις που η ΓΣΕΒΕΕ συστηματικά διαμορφώνει και προωθεί, συνθέτουν ένα πολυ-επίπεδο και ολοκληρωμένο πλαίσιο ενίσχυσης της συνεργατικότητας σε επίπεδο μικρών επιχειρήσεων και εστιάζουν, μεταξύ άλλων, σε κατηγορίες όπως:

- i) φορολογικά και οικονομικά κίνητρα,
- ii) άμεση και στοχευμένη επίλυση των θεσμικών και ρυθμιστικών εμποδίων,
- iii) στοχευμένες δράσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση και σε σύγχρονο τεχνολογικό εξοπλισμό,
- iv) ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των υφιστάμενων σχημάτων συνεργασίας ως προς την επιχειρηματική τους ανάπτυξη,
- v) ειδικές δράσεις ανάπτυξης κοινών ή/και διαμοιρασμένων υποδομών και
- vi) ειδικές δράσεις ενίσχυσης της «ψηφιακής καινοτομίας» και του ψηφιακού μετασχηματισμού.

Ιδιαίτερα στο νέο οικονομικό περιβάλλον που διαμορφώνεται στο πλαίσιο της μετα-πανδημικής εποχής -και η οποία θα χαρακτηριστεί από μια άμεση οικονομική επιβράδυνση αλλά και αξιοσημείωτες μεταβολές σε επίπεδο επιτάχυνσης ψηφιακών και τεχνολογικών εξελίξεων-, η οικοδόμηση συνεργασιών θα αποτελέσει σημαντική προϋπόθεση για την επιβίωση και την ανάπτυξη των μικρών επιχειρήσεων. Οι αλλαγές που συντελούνται σε επίπεδο προσφοράς (π.χ. επιτάχυνση σε επίπεδο ηλεκτρονικών προμηθειών και πωλήσεων, νέα πρωτόκολλα παραγωγής και διάθεσης, ενισχυμένη διασύνδεση πρωτογενούς παραγωγής-τουρισμού-εστίασης) όσο και σε επίπεδο ζήτησης (π.χ. ηλεκτρονικό εμπόριο, πρόσβαση σε τοπικούς παραγωγούς και προϊόντα, νέες ποιοτικές προδιαγραφές και βιοασφάλεια τροφίμων) αναμένεται να δημιουργήσουν νέες ανάγκες, νέες δυνατότητες αλλά και πρόσθετες δυσκολίες και προκλήσεις για τις μικρές επιχειρήσεις.

Οι βασικές προτάσεις που συνθέτουν ένα πλαίσιο ενίσχυσης της συνεργατικότητας σε επίπεδο μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων στην μετα-πανδημική εποχή, εστιάζουν στις εξής παρακάτω έξι (6) κατηγορίες:

1. **Άμεση και στοχευμένη επίλυση των θεσμικών, ρυθμιστικών και φορολογικών εμποδίων**, με σκοπό τη διευκόλυνση διαδικασιών ανάπτυξης συνεργατικών σχημάτων.

1.1. Προτείνεται ενιαία ρύθμιση για την απλοποίηση και διευκόλυνση δημιουργίας κοινών συνεργατικών υποδομών (π.χ. κοινές αποθήκες) με αντίστοιχη απλοποίηση και στο φορολογικό κώδικα.

2. **Φορολογικά και οικονομικά κίνητρα** που να ενθαρρύνουν τη συμμετοχή σε συνεργατικούς σχηματισμούς καθώς και τη σύσταση νέων συνεργατικών σχημάτων, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα έτη λειτουργίας τους. Ειδικότερα, προτείνεται ενδεικτικά:

2.1. Θέσπιση υπερ-αποσβέσεων στις νέες επενδύσεις παγίων που θα πραγματοποιούνται σε κοινές/συνεργατικές υποδομές, εξοπλισμό κτλ.

2.2. Θέσπιση αφορολόγητου αποθεματικού ως προς τις επενδύσεις παγίων (π.χ. κτήρια, εξοπλισμός) και σε ειδικές κατηγορίες ψηφιακής αναβάθμισης, με επικέντρωση σε κοινοπρακτικά σχήματα και συνεργατικούς σχηματισμούς.

2.3. Μείωση συντελεστή φορολόγησης για νέα συνεργατικά σχήματα που δημιουργούνται μεταξύ μικρών επιχειρήσεων για την ανάπτυξη κοινών δραστηριοτήτων, προϊόντων ή/και υπηρεσιών προστιθέμενης αξίας.

3. **Δημιουργία ενός Καταλύτη Συνεργατικότητας (Clusters' Catalyst)** για την προώθηση στοχευμένων δράσεων ανάπτυξης αλυσίδων αξίας μεταξύ μικρών επιχειρήσεων υπό το τρίπτυχο «*συντονισμένες προμήθειες-συντονισμένη παραγωγή-συντονισμένη διάθεση*» καθώς και την υποστήριξη σε ειδικές θεματικές κατηγορίες (π.χ. καινοτομία συσκευασίας) και την καθοδήγηση ως προς τη διείσδυση σε νέες αγορές και ένταξη σε ευρύτερα δίκτυα διανομής προϊόντων. Ειδικότερα, προτείνεται ενδεικτικά:

3.1. Εκπόνηση μιας συντονισμένης πρωτοβουλίας οικοδόμησης νέων συνεργατικών δια-κλαδικών διασυνδέσεων σε τοπικό επίπεδο (π.χ. τοπικά συνεργατικά δίκτυα σύνδεσης πρωτογενούς παραγωγής, τουρισμού και εστίασης, τοπικοποιημένα αγροδιατροφικά συστήματα).

3.2. Ανάπτυξη ενός κέντρου σχεδιασμού και ανάπτυξης νέων προϊόντων και υπηρεσιών και μιας κοινής υποδομής (hub), με σκοπό την ενίσχυση και την κλιμάκωση παραγωγικών δραστηριοτήτων (π.χ. ανάπτυξη και πιστοποίηση νέων προϊόντων) σε συγκεκριμένους κλάδους μικρο-μεταποίησης που δραστηριοποιούνται μικρές επιχειρήσεις (π.χ. αγροδιατροφή, χειροτεχνία-δημιουργική οικονομία, ιδιότυπα και ποιοτικά τοπικά προϊόντα).

3.3. Υποστήριξη συνεργατικών σχημάτων κυκλικής οικονομίας, ως πρότυπα κυκλικής πρακτικής, σε συγκεκριμένους κλάδους (π.χ. τυποποίηση αγροτικών προϊόντων, επαναχρησιμοποίηση δευτερογενών πρώτων υλών) που θα λειτουργήσουν στη βάση αξιοποίησης κοινών υποδομών από πολλαπλούς χρήστες (π.χ. κοινή χρήση εργαστηρίων, πραγματοποίηση συνεργατικής έρευνας, οργανωμένη προώθηση προϊόντων σε νέες αγορές).

4. **Ειδικές δράσεις ενίσχυσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των υφιστάμενων σχημάτων συνεργασίας** ως προς την επιχειρηματική τους ανάπτυξη αλλά και την σύσταση και ανάπτυξη νεοφυών σχημάτων συνεργασίας με έμφαση στην αναζωογόνηση παραδοσιακών κλάδων που μπορούν να αναπτύξουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας (π.χ. αγροδιατροφή και νέα προϊόντα, παραδοσιακά υφάσματα και ενδύματα προστιθέμενης αξίας, χειροτεχνία και δημιουργική οικονομία). Ειδικότερα, προτείνεται ενδεικτικά:

4.1. Σύνταξη συγκεκριμένων και προσαρμοσμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων οικοδόμησης ικανοτήτων και δεξιοτήτων σε μικρές επιχειρήσεις, με εστίαση στην ανάπτυξη συνεργατικών εγχειρημάτων και την ανάπτυξη κοινών δραστηριοτήτων, προϊόντων ή/και υπηρεσιών.

4.2. Ανάπτυξη ψηφιακών επιμορφωτικών προγραμμάτων για την προσαρμογή στη νέα μετα-πανδημική πραγματικότητα (π.χ. τήρηση πρωτοκόλλων) σε συγκεκριμένους κλάδους (π.χ. αγροδιατροφή, εστίαση, τουρισμός).

5. **Στοχευμένες δράσεις διευκόλυνσης της πρόσβασης σε χρηματοδότηση για συνεργατικά σχήματα,** με σκοπό τη διευκόλυνση συνεργατικών επενδύσεων σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, εξοπλισμό πληροφορικής και επικοινωνιών καθώς και την υιοθέτηση σύγχρονων παραγωγικών διαδικασιών που θα οδηγήσουν σε βελτιωμένα προϊόντα και υπηρεσίες (π.χ. παραγωγή τυποποιημένων, πιστοποιημένων και εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών). Ειδικότερα, προτείνεται ενδεικτικά:

5.1. Προώθηση ειδικών χρηματοδοτικών εργαλείων υποστήριξης της εισαγωγής και ανάπτυξης καινοτομικών οργανωτικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων στις πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, με ιδιαίτερη έμφαση ως προς την προσαρμογή στις νέες προδιαγραφές της μετα-πανδημικής εποχής.

5.2. Σχεδιασμός ειδικών ταμείων στοχευμένων κεφαλαίων ενίσχυσης (grants) του παραγωγικού μετασχηματισμού, με έμφαση στις πολύ μικρές επιχειρήσεις και την ανάπτυξη νέων ή βελτιωμένων ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών καθώς και ενεργειών διείσδυσης σε νέες θεματικές, τοπικές και δια-τοπικές αγορές.

Ο βασικός προσανατολισμός των παραπάνω δράσεων επικεντρώνεται στην παραγωγική ανάταξη της ελληνικής οικονομίας -εν μέσω των νέων δεδομένων της μετα-πανδημικής εποχής-, μέσα από την υποστήριξη ενός παραγωγικού προτύπου που θα βασίζεται στη στοχευμένη στήριξη συνεργατικών σχημάτων, επαναφέροντας ταυτόχρονα τη σημασία της ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης. Η προσπάθεια διαμόρφωσης ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου συνδέεται τόσο με την προώθηση της συμμετοχής των μικρών επιχειρήσεων σε ευρύτερες παραγωγικές αλυσίδες, όσο πρωτίστως και με την καλλιέργεια της συνεργατικότητας, της τοπικότητας και της αποτελεσματικότερης λειτουργικής διασύνδεσης μεταξύ επιχειρήσεων, παραγωγικών δραστηριοτήτων και ευρύτερων παραγωγικών τομέων σε εγχώριο επίπεδο.

7^{ος} Άξονας - Ενίσχυση του συστήματος υγείας

Είναι αλήθεια ότι το στρώμα των επαγγελματιών, βιοτεχνών και εμπόρων βίωσε τις οικονομικές συνέπειες της πανδημίας με μεγαλύτερη ένταση ακόμη και από τα χρόνια των μνημονίων. Η επέλαση του covid 19 ανά την υφήλιο προκάλεσε πρωτίστως μία υγειονομική κρίση, που στην πορεία εξελίχθηκε σε οικονομική, αλλάζοντας σε μεγάλο βαθμό την πρόσληψη που έχουν οι άνθρωποι για τον ρόλο και την αξία των συστημάτων υγείας.

Οι δυνάμεις της πραγματικής οικονομίας, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι μικροί επιχειρηματίες αποτελούν την πιο στενά συνδεδεμένη κοινωνική ομάδα με το σύστημα υγείας, τόσο ως λήπτες υπηρεσιών όσο και ως τροφοδότες του. Συνιστούν τους κατεξοχήν χρηματοδότες του συστήματος υγείας, με δυνατότητα να επηρεάζουν σημαντικά την δυναμική του, ανάλογα με την φοροδοτική και εισφοροδοτική τους συμμετοχή. Ένα σύστημα υγείας, το οποίο μέχρι το 2016 δεν είχε στην πράξη ενσωματωμένα ούτε στοιχεία εθνικού συστήματος υγείας, δηλαδή χαρακτηριστικά καθολικής κάλυψης, ούτε στοιχεία ανταποδοτικότητας. Ένα σημαντικό ποσοστό των 2,3 εκ. ανασφάλιστων πολιτών το 2015 προερχόταν σύμφωνα και με τα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία της Κοινωνικής Ασφάλισης από φορείς ασφάλισης ελευθεροεπαγγελματιών, βιοτεχνών και εμπόρων. Αυτό σήμαινε ότι ειδικά κατά την περίοδο της κρίσης και των μνημονίων όταν κάποιος ελευθεροεπαγγελματίας αδυνατούσε να ανταποκριθεί στις ασφαλιστικές του υποχρεώσεις, έχανε και το δικαίωμα πρόσβασης στις υπηρεσίες υγείας, ανεξάρτητα από την μέχρι τότε συνεισφορά του στη χρηματοδότηση του συστήματος υγείας.

Σημείο τομής για τη σχέση ΕΒΕ και συστήματος υγείας είναι ο νόμος 4368/2016, με τον οποίο αποσυνδέεται η πρόσβαση στο σύστημα υγείας, στις δημόσιες δομές υγείας, στις εξετάσεις, τα φάρμακα και τη νοσηλευτική φροντίδα από την ασφαλιστική ικανότητα του πολίτη. Με αυτόν τον τρόπο το σύνολο επαγγελματιών, βιοτεχνών και εμπόρων αποκτούν και διατηρούν την πρόσβαση στο σύστημα υγείας, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση ή την εισφοροδοτική τους συμμετοχή.

Σε ένα σύστημα υγείας που συνεχίζει να έχει κενά και να αφήνει ανικανοποίητες ανάγκες υγείας, παρά το γεγονός ότι η «υγειονομική φτώχεια» και η ανισότητα στη φροντίδα υγείας μειώθηκε την περίοδο 2016-2018, καθώς οι πολίτες με ανικανοποίητες ανάγκες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης από 14,4% του πληθυσμού το 2016 υποχώρησαν στο 10,4% το 2018 (βλ. Δελτίο 2019 ΕΛΣΤΑΤ). Αυτές οι ανικανοποίητες υγειονομικές ανάγκες γιγαντώθηκαν κατά την πρώτη φάση της πανδημίας, καθώς το Εθνικό Σύστημα Υγείας ανέστειλε την τακτική του λειτουργία (τακτικά χειρουργεία, εξωτερικά ιατρεία, απογευματινά ιατρεία) προκειμένου να ανταποκριθεί στις ανάγκες νοσηλείας από covid 19.

Στην χώρα μας η αποφυγή υγειονομικής τραγωδίας αντίστοιχης με αυτή που βίωσαν άλλα κράτη του ευρωπαϊκού χώρου είναι προφανώς μία θετική εξέλιξη. Αυτή η εξέλιξη ωστόσο οφείλεται περισσότερο στα μέτρα περιορισμού της διασποράς του ιού και πολύ λιγότερο στην επιχειρησιακή ετοιμότητα του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Είναι κοινή παραδοχή ότι το ΕΣΥ άντεξε, επειδή ο αριθμός των κρουσμάτων ήταν διαχειρίσιμος για το ΕΣΥ. Και αν μία βασική στόχευση αναστολής της οικονομικής δραστηριότητας εδραζόταν στην ανακοπή ή έστω καθυστέρηση διασποράς του ιού στην κοινότητα, προκειμένου να κερδηθεί χρόνος για την καλύτερη προετοιμασία του συστήματος υγείας, τα στοιχεία, αλλά και η πραγματικότητα αποδεικνύουν ότι απέχουμε ακόμη από τον στόχο.

Με βάση τα πρόσφατα στοιχεία από τον Μηχανισμό Παρακολούθησης του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το πώς ανταποκρίνονται τα συστήματα υγείας στην πανδημία (HSRM, Health System Response Monitor), η Ελλάδα κατατάσσεται προτελευταία ανάμεσα σε 24 ευρωπαϊκές χώρες για τις πρόσθετες δαπάνες ενίσχυσης του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Η Ελλάδα έχει δαπανήσει μέχρι στιγμής 15 δολάρια ανά άτομο, τη στιγμή που η Λιθουανία (με πολύ χαμηλότερο ΑΕΠ) που έρχεται πρώτη, έχει ξοδέψει 386 δολάρια ανά άτομο. Σε σύγκριση με τις επίσημες κρατικές δαπάνες για υγειονομική περίθαλψη του 2017, οι επιπλέον δαπάνες στην Ελλάδα για την αντιμετώπιση του SARS-CoV-2 αντιστοιχούν στο 1,1% των ποσών αυτών, όταν τα αντίστοιχα ποσοστά άλλων χωρών είναι πολύ μεγαλύτερα και στην Κύπρο είναι 12,4%. Σε αυτά τα ποσά μπορούν μεν να συνυπολογιστούν τα 89 εκ. € από δωρεές που επίσημα έχει ανακοινώσει το Υπουργείο Υγείας, ωστόσο η επίδραση των ιδιωτικών δωρεών στην βιωσιμότητα και την προοπτική του συστήματος είναι βραχυπρόθεσμου χαρακτήρα.

Σε κάθε περίπτωση και στη νέα φάση της σταδιακής υποχώρησης του lock down απαιτείται: 1) Σταδιακή «αποσυμπίεση» του ΕΣΥ και επάνοδος στην τακτική λειτουργία των νοσοκομείων και των δομών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, τηρώντας όλα τα μέτρα ασφαλείας 2) Ειδικά για τα νοσοκομεία απαιτείται έγκαιρη προετοιμασία για την προμήθεια μέσω ατομικής προστασίας του προσωπικού και των προσερχομένων ασθενών, καθώς και του αναγκαίου εξοπλισμού υποστήριξης των νοσηλευομένων με covid 19. 3) Ειδική μέριμνα για τις ευπαθείς ομάδες και τους χρόνιους ασθενείς, καθώς και για τους πληθυσμούς ειδικής ευαλωτότητας (γηροκομεία, προνοιακά ιδρύματα κλπ), δίνοντας βάρος στην πρόληψη της εμφάνισης κρουσμάτων και όχι στην εκ των υστέρων παρέμβαση, με ενισχυμένο το ρόλο της ΠΦΥ και της κοινοτικής φροντίδας. 4) Έγκαιρη προετοιμασία για το επόμενο επιδημικό κύμα, περισσότερα διαγνωστικά τεστ με διευρυμένα κριτήρια πραγματοποίησης τους για καλύτερη επιδημιολογική «εικόνα» της διασποράς του ιού στην κοινότητα και της ανοσιακής κατάστασης του γενικού πληθυσμού ή ευαίσθητων πληθυσμιακών ομάδων. 5) Συστηματική ενημέρωση του πληθυσμού για το πώς θα συμπεριφερθεί στις νέες συνθήκες και πώς θα ενσωματώσει στην καθημερινότητα του τη νέα κουλτούρα ατομικής υγιεινής. 6) Εκπόνηση και αυστηρή τήρηση ενός «υγειονομικού οδικού χάρτη» για την ασφαλή επανεκκίνηση κρίσιμων τομέων της οικονομίας και της κοινωνίας, όπως η εκπαίδευση, το εμπόριο, οι υπηρεσίες, η εστίαση και ο τουρισμός.

Η πολύ σημαντική «παρακαταθήκη» από την πανδημία, είναι η συνειδητοποίηση και αποδοχή από όλους, ακόμα και από τους πιο σκεπτικιστές, της ανεκτίμητης αξίας του Δημόσιου Συστήματος Υγείας, αποδοχή που ενδεχομένως να ξεπέρασε και τη δημοφιλία της αρχικής συγκρότησής του με τον Ν. 1397 το 1983. Αναδείχθηκαν βεβαίως και τα διαχρονικά κενά και ελλείμματα του ΕΣΥ και των Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας, τα οποία η Πολιτεία οφείλει να αντιμετωπίσει με μόνιμο και σταθερό τρόπο. Για την ΓΣΕΒΕΕ,

η πανδημία είναι η ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί, για μια μεγάλη επένδυση σε ένα νέο Δημόσιο Σύστημα Υγείας, με προτεραιότητα στην καθολική και ισότιμη πρόσβαση των πολιτών, στην αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών του και στη «θωράκιση» της Δημόσιας Υγείας από τις σύγχρονες απειλές.

Στην προοπτική λοιπόν της ανάπτυξης και ολοκλήρωσης ενός νέου Δημόσιου Συστήματος Υγείας χωρίς τους περιορισμούς της λιτότητας και στην κατεύθυνση της σύγκλισης με τους μέσους όρους της Ευρώπης στις δημόσιες δαπάνες υγείας ως ποσοστό του ΑΕΠ, **η ΓΣΕΒΕΕ προτείνει την ετήσια αύξηση των δαπανών για την υγεία σε έναν τετραετή ορίζοντα στο μέτρο των δυνατοτήτων της οικονομίας και με ευρεία, αν είναι δυνατόν ομόφωνη, δέσμευση των κοινοβουλευτικών δυνάμεων.** Αποτελεί μείζονα προτεραιότητα για την ελληνική κοινωνία η θωράκιση του ΕΣΥ και παράλληλα αποτελεί το σημαντικότερο επιχείρημα για την εμπέδωση ενός αισθήματος φορολογικής και ασφαλιστικής συνευθύνης όλων των πολιτών. Η συνεισφορά στα φορολογικά και ασφαλιστικά έσοδα ανάλογα με τις δυνατότητες του καθενός και της κάθε επιχείρησης επιβάλλεται να έχει ορατό αντίκρισμα και η ενίσχυση και αισθητή βελτίωση των υπηρεσιών του ΕΣΥ είναι προτεραιότητα για αυτήν την περίοδο.

Άξονες αυτής της παρέμβασης μπορούν και πρέπει να είναι:

- **Η ουσιαστική και σταθερή ενίσχυση του ΕΣΥ σε πόρους, ανθρώπινο δυναμικό και υλικοτεχνική υποδομή**
- **Η συμπληρωματική κάλυψη των ανασφάλιστων (δικαιούχοι του ν. 4368/2016) με παροχές που προβλέπονται στον Ενιαίο Κανονισμό Παροχών Υγείας (ΕΚΠΥ) του ΕΟΠΥΥ, δηλαδή υγειονομικό υλικό και αναλώσιμα για χρόνιες ασθένειες, φυσικοθεραπείες-αποκατάσταση, σκευάσματα ειδικής διατροφής, ειδική αγωγή κλπ.**
- **Ανάπτυξη και ολοκλήρωση του θεσμού του οικογενειακού γιατρού και των Τοπικών Μονάδων Υγείας (ΤΟΜΥ) - Οργανική ένταξη των ΤΟΜΥ στο ΕΣΥ. Το πρώτο βήμα της μεταρρύθμισης στην ΠΦΥ ήταν η ανάπτυξη 127 ΤΟΜΥ σε αστικές περιοχές όλης της χώρας/ Η ολοκλήρωση αυτής παρέμβασης και η καθολική κάλυψη του πληθυσμού είναι εθνική προτεραιότητα.**
- **Ανάπτυξη Κινητών Ομάδων Υγείας (ΚΟΜΥ) για την παροχή υπηρεσιών ΠΦΥ και κατ' οίκον φροντίδας σε πληθυσμούς με δυσκολίες πρόσβασης στις δημόσιες δομές, ειδικά στις άγονες και νησιωτικές περιοχές**
- **Η ανάπτυξη νέων υπηρεσιών του ΕΣΥ σε τομείς όπου μέχρι σήμερα η παρουσία του ήταν υποτυπώδης έως ανύπαρκτη, όπως η αποκατάσταση, η γηριατρική φροντίδα, η οδοντιατρική και οδοντοπροσθετική φροντίδα κ.α.**

- Η πρόβλεψη για σταδιακή μείωση της συμμετοχής των ασθενών στο κόστος φαρμάκων, ξεκινώντας από την εισαγωγή κριτηρίων που σχετίζονται με την χρονιότητα της νόσου ή την οικονομική δυνατότητα του ασθενή.

Δεν μπορούμε να αγνοούμε ότι η πολιτική υγείας εκτός από κοινωνική πολιτική είναι άμεσα ή έμμεσα και αναπτυξιακή πολιτική. Παράλληλα η δυνατότητα μιας Πολιτείας να καλύψει αποτελεσματικά και καθολικά τις ανάγκες υγείας των πολιτών είναι όχι μόνο βασικός νομιμοποιητικός όρος της ύπαρξής της, αλλά και κρίσιμο στοιχείο στην εμπέδωση φορολογικής και ασφαλιστικής συνείδησης των οικονομικών δρώντων. Διαχρονικά άλλωστε το όποιο κοινωνικό συμβόλαιο περιγράφει υποχρεώσεις και δικαιώματα για όλα τα συμβαλλόμενα μέρη.

8^{ος} Άξονας - Κατάρτιση – επανακατάρτιση επιχειρήσεων και εργαζομένων

Σύνοψη προτάσεων της ΓΣΕΒΕΕ για θέματα αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης και διά βίου μάθησης

Σημείωση: Αναλυτικότερη παρουσίαση των θέσεων της ΓΣΕΒΕΕ υπάρχει στην ιστοσελίδα του ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ και ειδικότερα στη θέση <https://imegsevee.gr/δημοσιεύσεις/θέσεις-προτάσεις-της-γσεβεε-για-θέματα-επαγγελματικής-εκπαίδευσης-κατάρτισης-και-διά-βίου-μάθησης/>

1. Επαγγελματική εκπαίδευση

- Περαιτέρω ενίσχυση και υποστήριξη των ΕΠΑΛ με αύξηση των διαθέσιμων πόρων ιδίως για τον εκσυγχρονισμό και τη δημιουργία νέων εργαστηρίων πρακτικής άσκησης.
- Επισκόπηση, αξιολόγηση και βελτίωση, εάν και όπου χρειάζεται, των εφαρμογών του Έτους μαθητείας ΕΠΑΛ. Προσδιορισμός του ρόλου των οργανώσεων των κοινωνικών εταίρων και σχεδιασμός πρωτοβουλιών για την ενθάρρυνση και διευκόλυνση μικρών επιχειρήσεων να συμμετάσχουν στον θεσμό, προσφέροντας ποιοτικές θέσεις μαθητείας.
- Ενίσχυση -και όχι περαιτέρω υποβάθμιση- των σχολών μαθητείας του ΟΑΕΔ που αποτελούν το μόνο παράδειγμα αυθεντικά δυτικού συστήματος μαθητείας, με καλές προοπτικές απασχόλησης στην αγορά εργασίας.
- Ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην διαμόρφωση των προγραμμάτων μαθητείας.

2. Αρχική επαγγελματική κατάρτιση

- Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών καθώς και των εργαστηριακών υποδομών των ΙΕΚ.
- Ρύθμιση των εκκρεμών θεμάτων δμηνης μαθητείας – πρακτικής άσκησης και επαγγελματικών δικαιωμάτων των αποφοίτων των ΙΕΚ

- Δημιουργία υπομητρώου εκπαιδευτών ΙΕΚ στο Μητρώο Εκπαιδευτών Ενηλίκων του ΕΟΠΠΕΠ.

3. Συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση (ΣΕΚ)

- Επικαιροποίηση της μεθοδολογίας εκπόνησης των επαγγελματικών περιγραμμάτων μέσω συνεργασίας των κοινωνικών εταίρων και του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλη εκπόνηση νέων, καθώς και εκσυγχρονισμός, υφιστάμενων επαγγελματικών περιγραμμάτων.
- Ανάπτυξη πλαισίου προδιαγραφών εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πιστοποίηση αυτών από τον ΕΟΠΠΕΠ μαζί με το επαγγελματικό περίγραμμα.
- Δημιουργία αποθετηρίου διαθέσιμου και ελεύθερα αξιοποιήσιμου εκπαιδευτικού περιεχομένου και υλικών.
- Υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας των διαδικασιών σχεδιασμού, παρακολούθησης, υλοποίησης και αξιολόγησης των ενεργειών κατάρτισης με αφετηρία την εκπόνηση σύγχρονου και ολοκληρωμένου συστήματος ολοκληρωμένης διαχείρισης ενεργειών κατάρτισης.
- Ενιαίο μητρώο εκπαιδευτών ενηλίκων (με ειδικά υπομητρώα εάν και όπου χρειάζεται) που θα περιλαμβάνει και θα καλύπτει όλους του φορείς που υλοποιούν δράσεις αρχικής και συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης, γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων και πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις. Συνεχής εκπαίδευση των εκπαιδευτών ενηλίκων.
- Νέο πλαίσιο αδειοδότησης, παρακολούθησης και ελέγχου των παρόχων κατάρτισης (ΚΔΒΜ) με έμφαση στις ποιοτικές προϋποθέσεις λειτουργίας και υλοποίησης των δράσεων κατάρτισης.
- Νέο ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο για τις δράσεις συμβουλευτικής υποστήριξης και επαγγελματικού προσανατολισμού. Ενίσχυση των δομών και δράσεων επαγγελματικής συμβουλευτικής στο Γυμνάσιο και το Λύκειο.
- Ρύθμιση των θεμάτων πιστοποίησης επαγγελματικών προσόντων εκ μέρους του ΕΟΠΠΕΠ και παράλληλα συνεργασία με το ΕΣΥΔ του Υπ. Οικονομίας για ολοκληρωμένη διευθέτηση των θεμάτων πιστοποίησης. Έλεγχος σκοπιμότητας και εξορθολογισμός των διαθέσιμων πιστοποιήσεων. Ειδικότερα, άμεση θεσμοθέτηση της πιστοποίησης των αποφοίτων των ΚΔΒΜ (επαγγελματίες και εργαζόμενοι που επιδιώκουν να λάβουν Βεβαίωση Επάρκειας) από τον ΕΟΠΠΕΠ.
- Εξορθολογισμός των οικονομικών διαστάσεων και παραμέτρων της ΣΕΚ.
- Αξιοποίηση του Μηχανισμού Διάγνωσης Αναγκών Δεξιοτήτων και Επαγγελμάτων με σκοπό την όσο το δυνατόν πληρέστερη και τακτικότερη πληροφόρηση των μονάδων επαγγελματικού προσανατολισμού και των υποσυστημάτων της επαγγελματικής εκπαίδευσης, της αρχικής και της συνεχιζόμενης κατάρτισης για τις ανάγκες των κλάδων της οικονομίας σε νέα επαγγέλματα και δεξιότητες.

- Επανεξέταση του τρόπου σχεδιασμού, ανάθεσης στους παρόχους κατάρτισης και υλοποίησης – παρακολούθησης – αξιολόγησης των δράσεων ΣΕΚ. Αντιμετώπιση της διοικητικής πολυπλοκότητας και γραφειοκρατίας κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων κατάρτισης.
- Επανεξέταση των αυτοαπασχολουμένων στις ωφελούμενες ομάδες του οικονομικά ενεργού πληθυσμού που συμμετέχουν στα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα ΣΕΚ.
- Ελεγχόμενη αλλά και αποφασιστικά διευρυμένη αξιοποίηση των νέων τεχνολογικών μέσων και ψηφιακών εφαρμογών μάθησης – κατάλληλες και ποιοτικές εφαρμογές εξ αποστάσεως κατάρτισης με τη χρήση ψηφιακών συστημάτων διαχείρισης διαδικασιών μάθησης.

4. Γενική εκπαίδευση ενηλίκων

- Σχεδιασμός δράσεων και εξασφάλιση πόρων για εκτεταμένες και διαρκείς πρωτοβουλίες γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων με στόχο την αναβάθμιση γνώσεων και δεξιοτήτων μέσω κατάρτισης του γενικού πληθυσμού (ειδικά των μειονεκτουσών ομάδων και των ατόμων χαμηλού και μεσαίου εκπαιδευτικού επιπέδου) ιδίως σε αντικείμενα
  - Βασικών δεξιοτήτων
  - Σύγχρονων ψηφιακών δεξιοτήτων
  - Περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης και προστασίας
  - Οριζόντιων και κοινωνικών δεξιοτήτων
  - Καλλιέργειας της ιδιότητας του ενεργού πολίτη
  - Καλλιέργειας διαπολιτισμικής συνείδησης
  - Υγείας και ασφάλειας στη ζωή και την εργασία